

CONCEPT 3 juni 2020

Grijze tekst vragen van het VN-comité

Roze antwoorden voor alle drie de bewindspersonen

Groene antwoorden voor minister de Jonge

Rode antwoorden voor minister van Rijn

Blaauwe antwoorden voor staatssecretaris Blokhuis

Zwarte antwoorden voor bewindspersonen andere departementen.

List of issues prior to submission of the combined fifth and sixth periodic reports of the Netherlands*

1. The State party is requested to submit in writing the information requested below. The replies should take into consideration the Committee's previous recommendations (see CRC/C/NLD/CO/4, CRC/C/OPAC/NLD/CO/1 and CRC/C/OPSC/NLD/CO/1) adopted in 2015 and 2009. The Committee may take up all aspects of children's rights set out in the Convention and its Optional Protocols during the dialogue with the State party.

I New developments

2. *The Committee requests the State party to provide:*

- a) *Information on the adoption or reform of laws, policies and programs, and any other type of measures taken, such as the creation or reform of institutions, significant for the implementation of the Convention and its Optional Protocols on the involvement of children in armed conflict (def) and on the sale of children, child prostitution and child pornography;*
- b) *Any other information that the State party considers relevant in this regard and that is not covered in the replies to the questions below, including information on obstacles and challenges faced.*

Nieuwe wetten en programma's

- Met de invoering van de Jeugdwet in 2015 is de jeugdzorg en de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering gedecentraliseerd naar gemeenten. De invoering van de Jeugdwet is in 2018 geëvalueerd.¹
- Mede naar aanleiding van de evaluatie van de Jeugdwet, zijn in 2018 vier nieuwe actieprogramma's gestart om gezond en veilig opgroeien van kinderen en jongeren merkbaar en meetbaar te verbeteren: *Kansrijke Start*², *Zorg voor de Jeugd*³, *Geweld hoort nergens Thuis*⁴ en *Scheiden zonder schade*⁵. Hierin wordt intensief samengewerkt tussen gemeenten, jeugdzorgaanbieders, professionals en cliëntenorganisaties.
- In de brief *Perspectief voor de Jeugd*⁶ van 20 maart 2020 heeft de regering nieuwe voorstellen aangekondigd om de organisatie van de jeugdzorg te verbeteren. Een wijziging van de Jeugdwet is in voorbereiding om de regionale samenwerking gemeenten te versterken om daardoor de continuïteit van complexe jeugdzorg te bevorderen. Dit wetsvoorstel stelt ook nadere regels aan de toegang tot jeugdhulp, de governance bij jeugdzorgaanbieders en versterking van het toezicht in het jeugdstelsel.
- Op 10 maart 2020 heeft de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, mede namens de minister voor Rechtsbescherming, de Tweede Kamer geïnformeerd over een samenwerkingsverband tussen de IND, de DT&V en de Raad voor de Kinderbescherming dat vanaf begin 2020 actief is en kinderen betreft die onder het vreemdelingenbeleid vallen. Door de Raad voor de Kinderbescherming te betrekken bij kinderen in het vreemdelingenbeleid wordt geborgd dat er vanuit meerdere disciplines gezamenlijk aandacht is voor de positie van het individuele kind. Er wordt samengewerkt op het terrein van kinderschermingsmaatregelen, voogdij, gezag en omgangsregelingen van de ouder(s), kinderen voor wie een zogeheten Dublin-claim geldt en minderjarige vreemdelingen in het strafrecht.

¹ Evaluatie Jeugdwet januari 2018

² Pm engels rapport

³ Pm engels rapport

⁴ https://vng.nl/sites/default/files/20190418_vws_brochure_geweld_hoort_nergens_thuis_v5_eng_def.pdf

⁵ Pm engels rapport

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/03/20/kamerbrief-over-perspectief-voor-de-jeugd>

Gevolgen COVID-19 voor kinderen en gezinnen

- De coronacrisis heeft grote gevolgen voor alle kinderen en gezinnen binnen het Koninkrijk en in het bijzonder de meest kwetsbare kinderen en gezinnen. Voor de Caribische delen van het Koninkrijk is het opvangen van de gevolgen voor het toerisme een grote uitdaging.
- De vier landen van het Koninkrijk (Nederland, Aruba, Curaçao, Sint Maarten) doen hun uiterste best om – in hechte samenwerking – de maatschappelijke en financiële gevolgen van de crisis op te vangen. Hiertoe worden omvangrijke stimuleringsprogramma's ingezet. Daarbij worden de rechten van kinderen gerespecteerd in navolging van de oproep en 11 aanbevelingen van het Kinderrechtcomité bij brief van 8 april 2020.
- De Nederlandse overheid vindt het belangrijk om bij de route naar herstel de creativiteit en de initiatieven van kinderen en jongeren te benutten. Jongeren zijn daarom op alle niveaus (school, wijk, gemeente, landelijk) mee te denken over de uitwerking van de 1,5 meter samenleving.
- Voor gezinnen, kinderen en jongeren die in een kwetsbare positie verkeren zijn extra maatregelen getroffen. Rijk en gemeenten brengen gezamenlijk een versnelling aan op vijf thema's: (1) multiprobleem-huishoudens, (2) kwetsbare jongeren (16-27 jaar), (3) meer regie geven aan jongeren, (4) schulden- en armoedeproblematiek, en (5) Nederland werkt/leert door (ook tijdens de coronacrisis).
- Het Nederlands Jeugdinstituut heeft praktische tips gedeeld over het omgaan met spanningen binnen een gezin⁷. Er is een nieuwe campagne gestart tegen huiselijk geweld en mensen kunnen op de website Ikdoeietstegenhuiselijkgeweld.nl concrete tips en adviezen vinden over wat zij tegen huiselijk geweld kunnen doen. Het codewoord 'masker 19' is ingevoerd waarmee slachtoffers van huiselijk geweld bij apotheken vertrouwelijk melding kunnen doen. De online bereikbaarheid van Veilig Thuis is verbeterd door een chatfunctie in te voeren.
- Om besmettingen te voorkomen zijn in de jeugdzorg bezoeken aangepast en zijn protocollen ontwikkeld zodat jeugdprofessionals veilig kunnen werken. Gemeenten en jeugdzorgaanbieders spannen zich in om ook tijdens de crisis de continuïteit en kwaliteit van jeugd zorg te borgen.

3. *The Committee also requests the State party to provide information on how the planning, implementation and monitoring of measures for achieving the Sustainable Development Goals integrate a child rights-based approach, including on child participation and data collection, and how they promote the realization of children's rights under the Convention and its Optional Protocols.*

- De Tweede Kamer heeft een motie⁸ aangenomen om bij al het nieuw te ontwikkelen beleid ook de Sustainable Development Goals (SDGs) in acht te nemen, dus met toetsing hoe dit beleid bijdraagt aan het bereiken van de SDGs.
- Jaarlijks komt de 'Monitor Brede Welvaart & Sustainable Development Goals' rapportage van het CBS uit. Dit is een meting over hoe Nederland ervoor staat op het gebied van brede welvaart en het behalen van de SDGs, hieronder vallen ook Kinderrechten.
- Jaarlijks wordt een SDG rapportage gepubliceerd. Hierin staat de Nederlandse inzet voor het bereiken van de 17 SDGs door de Rijksoverheid, decentrale overheden, bedrijfsleven en financiële instellingen, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en jongeren beschreven. Kinderrechten en -participatie zijn hiervan onderdeel.
- De nationale beleidsdoelen uit het Regeerakkoord sluiten aan op de SDGs. De gegevens die worden verzameld op het gebied van consultatie, planning, implementatie en monitoring van huidig en nieuw beleid bieden daarmee ook inzicht in de voortgang van het behalen van de SDGs en de integratie van Kinderrechten.

II Rights under the Convention and its Optional Protocols

II.1 Bescherming Kinderrechten in Europees Nederland

⁷ <https://www.nji.nl/nl/coronavirus/Ouders/Dagelijks-leven/Wat-als-spanningen-thuis-oplopen-door-coronavirus-ouders>

⁸ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2019Z23540&did=2019D48737>

A General measures of implementation (arts 4,42,44 (6))

4. Please provide information on measures taken to:

- a) Consider withdrawing the State party's reservations to articles 26, 37 (c) and 40 and interpretative declarations to articles 14, 22 and 38 of the Convention;
- b) Ensure that the State party's reservation to article 26 of the Convention does not amount to discrimination against certain groups of children, including with regard to access to social benefits of children living with a parent who does not have a residence permit, children who have a parent living abroad or children living in institutions;
- c) Implement the Convention equally across all constituent countries and special municipalities of the State party, and ensure to all children all of the rights in the Convention;
- d) Assess any new legislation from a child rights perspective.

- In de vorige rapportage is reeds aangegeven dat het voorbehoud bij artikel 26 het recht op sociale zekerheid van het kind geenszins ontkent. Ook in Nederland heeft ieder kind recht op sociale zekerheid, de verstrekking daarvan loopt alleen via de ouders. Voor kinderen die in een kwetsbare positie verkeren, biedt de Participatiewet een vangnet. De Participatiewet voorziet in voorkomende gevallen in (aanvullende) algemene bijstand tot op het niveau van het sociaal minimum. De bijstand en de daaraan verbonden verplichtingen worden daarbij afgestemd op de feitelijke omstandigheden, mogelijkheden en middelen van de persoon en het gezin. Het betreft hier een expliciete bevoegd- en verantwoordelijkheid van het lokale bestuur. Kinderen hebben weliswaar geen zelfstandig recht op bijstand, maar indien zeer dringende redenen daartoe noodzakelijk heeft het lokale bestuur in individuele situaties de bevoegdheid én verantwoordelijkheid om ook aan kinderen een eigen recht op bijstand te verlenen.⁹
- Zie beantwoording vraag 31 voor voorbeholden op artikel 37c en 40.
- Ten aanzien van de interpretatieve verklaring van artikel 14 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden sinds de vorige rapportage. De verklaring blijft daarom in stand.
- Zie de beantwoording van vragen 27 en 28 voor de interpretatieve verklaring van artikel 22.
- Ten aanzien van de interpretatieve verklaring van artikel 38 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden sinds de vorige rapportage. De verklaring blijft daarom in stand evenals de regeling in artikel 1a van de Wet ambtenaren defensie (voorheen Militaire ambtenarenwet 1931).
- De overheid moet zorgen dat beleid en regelgeving voldoen aan mensenrechtennormen. In het Nationaal Actieplan Mensenrechten (12 december 2019 aangeboden aan de Tweede Kamer) wordt uitgebreid beschreven op welke wijze Nederland bij haar beleid en wetgevingsproces toetst aan mensenrechtenverdragen met inbegrip van het Kinderrechtenverdrag (zie paragraaf 2).¹⁰
- Met betrekking tot de implementatie van het IVRK in de Caribische delen van het Koninkrijk wordt verwezen naar de beantwoording van de vragen 5 en 6, deel II.2 van deze rapportage en de aparte rapportages van Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

Comprehensive policy and strategy

5. Please provide information on:

- a) The implementation of the Kingdom-wide Action Plan on Children and action plans aimed at the promotion and protection of children's rights in the four constituent countries of the State party, including the financial, technical and human resources allocated for these action plans;
  - b) How the State party ensures that its policies and plans on children's rights are applied equally across the four constituent countries;
  - c) Mechanisms for monitoring and evaluating these action plans, as well as the main findings on any recent assessments of these action plans.
- In alle vier de landen van het Koninkrijk (Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten) en op de drie eilanden van Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) zijn (nieuwe) actieplannen in uitvoering genomen om de rechten van kinderen te beschermen (zie beantwoording vraag 2).

⁹ ECLI:NL:CRVB:2005:AT3468; ECLI:NL:CRVB:2006:AV0197

¹⁰ Pm Engelse link naar NAM

- Op Aruba is eind 2018 het Sociaal Crisisplan ingevoerd met als doel de positie van kwetsbare gezinnen te versterken en geweld tegen kinderen terug te dringen.
- Op Curaçao werken alle betrokken organisaties vanaf 2018 intensief samen in een nieuw platform kinderrechten.
- Het opvangen van de (traumatische) gevolgen voor kinderen van de orkaan Irma staat sedert 2017 voorop in de aanpak kinderrechten van Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba.
- In Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) is de afgelopen jaren de aandacht voor kinderrechteneducatie en jeugdparticipatie vergroot (mede met steun van Unicef), jeugdzorg verbeterd en de aanpak van kindermishandeling geïntensiveerd.
- Aan alle voornoemde programma's zijn budgetten en monitoringsystemen gekoppeld. Over de voortgang van de actieplannen wordt periodiek gerapporteerd aan de verschillende parlementen, aan de hand van monitoringsinstrumenten. Zo heeft Unicef in 2019 een nieuwe analyse uitgebracht over de situatie van kinderen op Bonaire, St Eustatius en Saba en in 2020 voor Sint Maarten.
- Zie deel II.2 BES.
- Zie delen pm CAS.

Coordination and decentralization

6. Please describe the composition, activities and resources of the Intercountry Task Force for Children's Rights, and whether it has the mandate and authority to coordinate all activities relating to the implementation of the Convention throughout the four constituent countries at national, municipal and local levels. Please also clarify the impact of the Letter of Intent signed in 2018. With respect to the decentralization of support and care services for children in 2015, please indicate how the State party:

- a) Has monitored the effects of the decentralization of services on the rights of the child.
- b) Ensures that municipalities have the required expertise and resources to protect the rights of all children within their jurisdictions;
- c) Ensures that children in all municipalities, including in the constituent countries in the Caribbean, have equal access to protection and quality services.

Intercountry Taskforce for Children's Rights

- De Interlandelijke Taskforce Kinderrechten is op 4 april 2014 ingesteld tijdens de Koninkrijksconferentie op Aruba en bestaat uit ambtelijke vertegenwoordigers van de vier landen (Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten) en de drie openbare lichamen van Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba). Visieontwikkeling, samenwerking, kennisdeling, uitwisselen van best practices, monitoren en advies aan de politieke gezagdragers van de landen en openbare lichamen zijn belangrijke taken van de Taskforce.
- Tijdens de Internationale dag van de rechten van het kind op 20 november 2018 hebben de landen en openbare lichamen de samenwerking rond kinderrechten bestendigd met ondertekening van het Memorandum of Understanding Kinderrechten. In het MoU zijn zes speerpunten benoemd:
  1. Het stimuleren van preventie en positief opvoeden van alle kinderen binnen het Koninkrijk;
  2. Het voorkomen en tegengaan van kindermishandeling binnen het Koninkrijk;
  3. Het ontwikkelen van "safety nets" samen met de gemeenschap (bijvoorbeeld: brede school, voor- en naschoolse activiteiten);
  4. Het bevorderen van participatie van kinderen en jongeren;
  5. Het zorgdragen voor professionele hulp en ondersteuning van kinderen en gezinnen (jeugdzorg);
  6. Kwetsbare kinderen, onder wie migrantenkinderen en minder valide kinderen.
- De Taskforce vergadert maandelijks en stimuleert c.q. adviseert bij de totstandkoming van de specifieke actieplannen kinderrechten per (ei-)land. De sleutel bij de borging van kinderrechten en de preventie van kindermishandeling ligt bij de opvoeding en de ondersteuning van ouders daarbij. Daarom organiseert de Taskforce jaarlijks een interlandelijke opvoedconferentie voor ouders, jeugdprofessionals, beleidsmakers en bestuurders waarin 'positief opvoeden' centraal staat. Ook stimuleert de Taskforce het versterken van safetynets rond kinderen, het bewust worden van kinderrechten en de participatie van kinderen en jongeren, onder andere in

samenwerking met UNICEF. Najaar 2020 zal de Taskforce op haar vijfde werkconferentie ook aandacht besteden aan de gevolgen van COVID-19 voor de rechten van kinderen.

Gelijke toegang tot jeugdzorg

- Op grond van de Jeugdwet van 2015 hebben gemeenten een 'jeugdhulpplicht' om kinderen en gezinnen die zorg nodig hebben zorg en ondersteuning te bieden. In de Jeugdwet zijn wettelijk eisen opgenomen ten aanzien van de toegang, het beschikbaar stellen en de kwaliteit van jeugdhulp en de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen door gemeenten. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd houdt hier toezicht op. Gezinnen hebben de mogelijkheid van bezwaar en beroep als ze ontevreden zijn over de verstrekte jeugdhulp. De gemeenteraad controleert het gemeentebestuur of de Jeugdwet conform de bedoeling wordt uitgevoerd.

Allocation of resources

7 *Please provide detailed information on:*

- a) *The resources allocated for the implementation of the Convention, including to municipalities as well as civil society organizations working with and for children;*
  - b) *The measures taken to establish a central mechanism to monitor and evaluate the adequacy, efficacy and equitability of the distribution of resources and services provided to children throughout all constituent countries and special municipalities of the State party, with a view to eliminating disparities;*
  - c) *The mechanisms in place to ensure a transparent and participatory budgeting process at central, regional and local levels, particularly involving children.*
- Gemeenten ontvangen via het Gemeentefonds jaarlijks bijna € 4 miljard om de Jeugdwet uit te voeren. Voor de jaren 2019, 2020 en 2021 heeft de regering incidenteel € 1 miljard extra beschikbaar gesteld. In 2020 vindt in overleg met gemeenten een onderzoek plaats naar of, en zo ja in welke mate, gemeenten vanaf 2022 extra structurele middelen nodig hebben voor de uitvoering van de Jeugdwet.
  - Gemeenten en scholen ontvangen van de Rijksoverheid de benodigde middelen, waarmee ze zorg dragen dat ieder kind een plek binnen het onderwijs heeft, door voldoende aanbod van voorschoolse educatie, kleinere klassen of het wegwerken van taalachterstanden dat voldoet aan de kwaliteitseisen.
  - Op 1 augustus 2014 is Passend Onderwijs ingevoerd zodat leerlingen met bijvoorbeeld fysieke beperkingen die extra ondersteuning nodig hebben een zo passend mogelijke plek in het onderwijs krijgen. De 75 samenwerkingsverbanden in zowel het primair als het voortgezet onderwijs ontvangen vanuit de Rijksoverheid hiervoor middelen. Gemeenten en scholen bepalen samen met ouders hoe dit budget op scholen wordt ingezet voor extra onderwijsondersteuning en jeugdzorg. De Inspectie van het Onderwijs houdt hier toezicht op. Om de effecten van de invoering van passend onderwijs te beoordelen is er een evaluatieprogramma opgesteld door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO). De eindevaluatie wordt medio 2020 opgeleverd.
  - Om inclusiever onderwijs te bevorderen zet het ministerie van OCW middels de experimenteerregeling in op het faciliteren en ondersteunen van reguliere en speciale scholen die intensiever willen en kunnen samenwerken.
  - Zie de beantwoording van vraag 15 over de inzet van middelen om de participatie van jongeren te stimuleren.
  - [Zie deel II.2 BES en deel pm CAS.](#)

Data Collection

8 *Please inform the Committee about the concrete measures taken by the state party to:*

- a) *Improve its data collection system to ensure that it covers both qualitative and quantitative indicators; encompasses all areas of the Convention; and is disaggregated by age, sex, disability, geographic location, ethnic origin, nationality and socioeconomic background;*

- b) *Collect and analyse data by all relevant entities, irrespective of the different methodologies used, from all municipalities across the State party;*
  - c) *Improve the collection and analysis of data on all forms of child maltreatment, including sexual abuse, child care, children with HIV/AIDS, children in street situations, children in conflict with the law, foreign children, children subject to sexual exploitation and trafficking and children receiving mental health treatment, both outpatient and inpatient.*
- The Department of Health, Welfare and Sports has organized together with the Department of Justice and Security, the Association of Dutch Municipalities and Statistics Netherlands a framework of continued monitoring including a high quality database. All youth service providers and certified institutions supply data to Statistics Netherlands, which subsequently publishes the statistics and reports in its own electronic database: StatLine. This makes it possible for parties to compile the policy information that is relevant to them in tables and graphs. This includes child abuse. Figures are published every 6 months.¹¹
  - The Youth Monitor¹² keeps you up to date on the latest developments in the situation of young people in the Netherlands. It contains figures on the themes young people & families, health & welfare, education, labour and safety & justice.

Dissemination and awareness raising

⁹ Please provide information on:

- a) *Awareness-raising programmes, including campaigns, among the general public, and systematic training of relevant professional groups on the Convention;*
- b) *The measures taken to address the low level of knowledge of the Convention among children, including dissemination of child-friendly pedagogical material, including in different languages, and integration of education on children's rights and the Convention into school curricula in all educational settings, including in residential institutions;*
- c) *The three national campaigns launched in August 2018 to encourage the reporting of cases of domestic violence and child abuse, including situations of "wide open doors" and "no doorman", and any evaluations of these campaigns.*

Bewustwordingscampagnes

- De campagne 'Generatie Ja..En?' is een sociale media campagne die stereotype opvattingen ter discussie stelt die ten grondslag liggen aan gendergerelateerd geweld gericht op jongeren en jongvolwassenen.
- Jongerencampagne #kweetnie is gericht op het bespreekbaar maken van twijfels over seksuele oriëntatie of genderidentiteit met specifieke aandacht voor religieuze jongeren en voor transgender jongeren. De campagne wijst jongeren die hulp of informatie zoeken door naar een online platform (Iedereenisanders.nl) voor hulp en advies voor LHBTI-jongeren van Movisie, COC en 113Zelfmoordpreventie.
- Zie ook beantwoording vragen 2, 15, 18, 23, 30 en deel II.2 voor campagnes en training professionals.

Aandacht voor kinderrechten in het curriculum

- Stichting School en Veiligheid ondersteunt scholen met activiteiten en gratis lesmateriaal, bijvoorbeeld voor de jaarlijkse Week tegen pesten.
- In de curriculumherziening is in het ontwikkelteam burgerschap aandacht voor mensenrechten/kinderrechten. In de school moeten democratische waarden en rechten zoals opgenomen in de grondwet, in verdragen van de Europese Unie en de Raad van Europa, de Universele Verklaring van de rechten van de mens en het VN-verdrag van de rechten van het kind uitgangspunt zijn voor al het handelen en het leren van kinderen. Scholen mogen zelf bepalen welke lespakketten zij kiezen om hier invulling aan te geven.
- Aan de curriculumherziening hebben 125 leraren en schoolleiders en 84 ontwikkelscholen samengewerkt met vakverenigingen, wetenschappers, vervolgonderwijs, leerlingen, ouders en lerarenopleidingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.

¹¹ <https://www.waarstaatjegemeente.nl/>
https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/navigatie/Screen/zoeken?searchKeywords=kern%20jeugd_en
<https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/programma-detail/zorg-voor-jeugd/>

¹² <https://jeugdmonitor.cbs.nl/en/>

Landelijke campagne tegen huiselijk geweld en kindermishandeling

- In februari 2019 is de landelijke campagne gestart om huiselijk geweld en kindermishandeling bespreekbaar te maken en tegen te gaan. Omstanders worden in de campagne opgeroepen om in actie te komen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. De voorlichtingscampagne loopt tot 2022.
- Voor de start van de campagne is een nulmeting gedaan. De campagne wordt na 2022 geëvalueerd. In de tussentijd wordt het bereik van de campagne gemonitord, door het aantal bezoekers op de website www.ikvermoedhuiselijkgeweld.nl, de kijkcijfers van het reclamespotje op televisie en social media.

Independent monitoring

10. *Please provide information on the measures taken to establish an independent mechanism for monitoring and promoting the realization of children's rights in Curaçao and Sint Maarten, which can receive, investigate and competently address complaints by children in a child-sensitive manner.*

- Voor de wijze van monitoring van kinderrechten op Curaçao and Sint Maarten wordt verwezen naar de afzonderlijke rapportages van beide landen die deel uitmaken van deze Koninkrijksrapportage.

Children's rights and the business sector

11. *Please provide information on the measures taken or envisaged to:*

- Assess the impact of efforts aimed at ensuring that businesses do not adversely impact children's rights, including the national action plan on business and human rights;*
  - Establish a regulatory framework for industries and their affiliates under the State party's jurisdiction to ensure that their activities at home and abroad do not negatively affect children's rights or endanger environmental and other standards;*
  - Ensure that the private sector as a whole, including financial institutions, companies, and, in particular, oil extracting, palm oil and soy trading companies, effectively implement and respect international and national environmental and health standards.*
- Nederland heeft een Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen-beleid dat erop is gericht de toepassing van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en United Nations Guiding Principle's door bedrijven te bevorderen, kinderrechten maken daar onderdeel van uit. Dit wordt onder meer gestimuleerd door deelname aan IMVO-convenanten. Deze convenanten zijn vrijwillige multi-stakeholder overeenkomsten waarin afspraken worden gemaakt over maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen de sector. Zo zijn er in de financiële sector verschillende IMVO-convenanten afgesloten. Het huidige IMVO-beleid is geëvalueerd en wordt momenteel herzien. Ook het National Action Plan on Business and Human Rights wordt herzien. De verplichtingen en inspanningen van bedrijven ten aanzien van de bestrijding van kinderarbeid is nader uitgewerkt in antwoord 29.
  - Naast bovengenoemde werkt de Nederlandse overheid, samen met de private sector en NGO's, aan verduurzaming van palmolie en duurzame inkoop van palmolie. Palmolie en soja verbruik (veevoer en voedsel) voor de Nederlandse markt is 100% RSPO (palmolie) en RTRS (soja) gecertificeerd. Sectorale samenwerking op het terrein van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen met de olie- en gasindustrie staat hoog op de politieke agenda. De Nederlandse overheid is daar op dit moment over in gesprek met de sector.

**B. General principle's (arts. 2, 3, 6 and 12)
Non-Discrimination**

12. *Please provide information on the measures taken to:*

- Eliminate disparities between all municipalities, and between the constituent countries of the State party, regarding children's access to provisions such as youth services, health providers, education, social assistance and support for child abuse and mistreatment;*

- b) *Ensure that children can easily report cases of discrimination in all municipalities and provide mechanisms to respond effectively and in child sensitive manner;*
- c) *Address discrimination against: children belonging to ethnic and religious minority groups, including those of African descent, Muslims and Jews; refugee, asylum-seeking, migrant and undocumented children; children with disabilities; chronically ill children; and lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex children.*

Betere toegang tot jeugdhulp

- Nederland werkt aan een betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen door het versterken van de kwaliteit en effectiviteit van de lokale teams om zo tijdig en passende hulp te kunnen bieden voor kinderen en gezinnen. We zetten in op de volgende basisfuncties¹³:
  1. **Veilige leefomgeving**: heb oog voor een veilige leefomgeving van de inwoner en pas de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling toe (zie beantwoording vraag 18).
  2. **Tijdig signaleren van vraag**: wees aanwezig daar waar de doelgroep is, zodat vragen gezien worden. Maak verbinding met de wijk en werk 'outreaching'. Investeer in preventie.
  3. **Vindbare en toegankelijke hulp**: wees toegankelijk en vindbaar en voer een goede triage uit.
  4. **Handelen met een brede blik**: verhelder de vraag, maak een plan van en met het gezin en verleen ondersteuning, beleg de regie, maak duidelijke afspraken, houd een vinger aan de pols en blijf zichtbaar en benaderbaar.
  5. **Leren en verbeteren**: Verzamel inzichten over je handelen, deel ze, ga erover in gesprek en trek er lessen uit.
- De systemen van zorg en onderwijs dienen zich aan te passen aan de ondersteuningsbehoefte van kinderen zodat kinderen met een aandoening, ziekte of beperking zich optimaal kunnen ontwikkelen. Op die wijze streeft Nederland naar een onderwijssysteem gericht op een zo volledig mogelijke ontplooiing van persoonlijkheid, de talenten en de geestelijke en lichamelijke vermogens van elk kind.

Antidiscriminatievoorzieningen

- In Nederland verplicht de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (Wga) gemeenten om een antidiscriminatievoorziening in te richten. Bij deze antidiscriminatievoorziening (ADV) moeten burgers discriminatie kunnen melden. De ADV registreert de meldingen en verleent advies en bijstand aan slachtoffers van discriminatie. Ook kinderen kunnen discriminatie melden.¹⁴
- Gemeenten hebben een grote verantwoordelijkheid in het aanpakken van discriminatie. Discriminatie vindt namelijk vaak in de lokale leefomgeving plaats. Het staat gemeenten vrij om daar, naar gelang de lokale omstandigheden, keuzes in te maken. Centraal uitgangspunt is de inclusieve samenleving. Vanuit het Rijk worden gemeenten gefaciliteerd bij de aanpak van discriminatie en het stimuleren van inclusie, bijvoorbeeld door de Handreiking aanpak van discriminatie, en masterclasses over de aanpak van discriminatie voor kleinere gemeenten in 2019.

Best interests of the child

13. *Please indicate how the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration is appropriately integrated and consistently applied in all legislative, administrative and judicial proceedings and decisions, and takes into account the opinion of the child with the assistance of competent professionals where necessary. Please also provide information on the development and dissemination to all relevant professionals of policies, procedures and guidance for determining and consistently applying the best interests of the child as a primary consideration in all proceedings concerning children, in particular regarding child victims of crimes, education, youth support, custody, alternative care, child justice and asylum.*

¹³ <https://www.voordejeugd.nl/projecten/kpmg-onderzoekt-basisfuncties-lokale-teams/>

¹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/16/kamerbrief-over-versterking-lokale-antidiscriminatievoorzieningen>

Belang van het kind

- De kern van het Kinderrechtenverdrag dat elk kind het recht heeft om gezond, veilig en kansrijk op te groeien en aan onze samenleving deel te nemen is basis van het Nederlandse Jeugdbeleid waarin het belang van het kind centraal staat.
- In de Jeugdwet is vastgelegd dat gemeenten, jeugdigen en gezinnen actief betrekken bij de vormgeving van het jeugdbeleid. Ook in de verschillende actieprogramma's genoemd onder vraag 2, staat het doel centraal om jeugdigen gezond en veilig te laten opgroeien en hun leven merkbaar en meetbaar te verbeteren.
- Ten allen tijde moet het belang van het kind centraal staan of het nu gaat om jongeren zonder zorg of hulpvraag of kwetsbare jongeren. In de beantwoording van de vragen over onder andere kinderslachtoffers, onderwijs, jeugdhulp, (gesloten) jeugdzorg, pleegzorg, asiel, armoede, discriminatie en kindermishandeling wordt uitgebreid ingegaan op welke wijze er door professionals in procedures rekening wordt gehouden met het belang van het kind. Jeugdprofessionals worden er in getraind om te allen tijde in het belang van het kind te handelen.
- Voor wat betreft minderjarige slachtoffers van misdrijven is er een besluit slachtoffers van strafbare feiten opgesteld, om de rechten van minderjarige slachtoffers te versterken.¹⁵
- Zoals aangegeven in de beantwoording van vraag 15 hecht het kabinet er grote waarde aan dat kinderen en jongeren meedenken en meepraten over het beleid dat hen raakt en hun talenten ontwikkelen. Belangrijke onderdelen daarvan zijn voorlichting over kinderrechten en lessen over burgerschap.

Right to life, survival and development

14. *Please provide information on the cases in which euthanasia has been applied to children since the State party's last report to the Committee, and on any changes to the law and practice relating to children and euthanasia.*

- Van 2015 tot en met 2018 is negen keer euthanasie verleend bij kinderen tussen de 12 en 18 jaar. In 2019 waren geen meldingen van euthanasie bij een minderjarige. Van 2015 t/m 2019 heeft eenmaal een actieve levensbeëindiging bij een pasgeborene plaatsgevonden. De beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging bij pasgeborenen heeft deze gemelde casus als zorgvuldig beoordeeld.
- Naar aanleiding van een onderzoeksrapport over medische beslissingen rond het levenseinde van kinderen tussen de 1 en 12 jaar, buigt het kabinet zich over de vraag of het nodig is de strafuitsluitingsgrond voor actieve levensbeëindiging voor deze leeftijdscategorie nader uit te werken in een ministeriele regeling.

Respect the views of the child

15 *Please describe the measures taken to:*

- Ensure the right of all children, including those under the age of 12 years, to express their opinion, to be heard in all decisions affecting them, including in courts and civil proceedings*
- Promote the meaningful and empowered participation of all children within the family, community, schools and policymaking at municipal and national levels, including through awareness-raising activities;*
- Conduct programmes, awareness-raising activities and initial and continuing education training for all relevant professionals, including teachers and social workers, on the right of the child to be heard and have his/her opinion taken into account.*

Hoorrecht van kinderen

- Minderjarigen dienen te worden betrokken in familie- en jeugdprocedures. Vanaf twaalf jaar worden zij uitgenodigd voor een kindgesprek met de rechter. Onder de twaalf jaar kunnen zij hierom vragen. Momenteel wordt een voorlichtingsfilm voor minderjarigen ontwikkeld over dit hoorrecht. Indirect horen vindt plaats indien de mening van het kind bijvoorbeeld is opgenomen in het rapport van de Raad van de Kinderbescherming. Minderjarigen kunnen in

¹⁵ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-310.html>

familie- en jeugdprocedures doorgaans niet zelfstandig als procespartij optreden. Hun belangen worden in beginsel behartigd door wettelijke vertegenwoordigers of een bijzondere curator als de belangen van de minderjarige in strijd zijn met die van zijn wettelijk vertegenwoordigers. De minderjarige kan in bepaalde zaken een informeel verzoek doen aan de rechter. De rechter is niet verplicht dit verzoek in behandeling te nemen.

- Naar aanleiding van het rapport van de Staatscommissie Herijking Ouderschap¹⁶ wordt momenteel onderzocht of de procespositie van de minderjarige en het hoorrecht moeten worden herzien. In dat kader zijn recent een aantal concrete aanbevelingen¹⁷ gedaan waarvan de praktische haalbaarheid en wenselijkheid moeten worden onderzocht.
- Vila Pinedo zet zich met subsidie van het ministerie van JenV in voor kinderen van gescheiden ouders middels een buddysysteem van ervaringsdeskundige kinderen/jongeren.
- Een van de acties van het actieplan verbetering feitenonderzoek in de jeugdbeschermingsketen is het betrekken van kinderen en ouders.

Participatie van kinderen

De Nederlandse overheid vindt het belangrijk dat kinderen een stem hebben en waar mogelijk actief betrokken worden bij ontwikkelingen die (direct) op hen van invloed zijn. Op verschillende manieren wordt hieraan invulling gegeven, via wettelijke verankering en via maatschappelijke initiatieven:

- Jaarlijkse Subsidie aan Kinderrechtencollectief (coalitie van kinderrechten-NGO's) over kinderrechten, via de website www.kinderrechten.nl. Ook medefinanciert Nederland de totstandkoming van een Jongerenrapportage in het kader van de rapportage aan het VN-Kinderrechtencomité.
- Subsidie aan UNICEF voor de viering 30 jarig kinderrechten op 20 november 2019
- Jaarlijkse 'Kleine Prinsjesdag': bijeenkomst voorafgaand aan de opening van het parlementaire jaar in Nederland waarin aandacht wordt geschonken aan het recht van kinderen om hun stem te laten horen;
- Voorbereidingen voor een jongerenparlement om de stem van jongeren duidelijker te laten horen samen met jongerenorganisaties zoals de nationale jeugdraad (NJR).
- Het ministerie van VWS heeft in 2019 drie tijdelijke 'kinderministers' aangesteld en het ministerie van BZK heeft in 2020 2 tijdelijke 'kinderministers'.
- Voorbereidingen (samen met jongerenorganisaties) om een generatietoets in te voeren om in kaart te brengen wat de gevolgen zijn van politieke veranderingen voor toekomstige generaties.
- Open dialogen met jongerenorganisaties, jongerenraden en betrokkenen om instrumenten te ontwikkelen om jongerenparticipatie op nationaal en op lokaal niveau te vergroten.
- Op schoolniveau is er een leerlingenraad en medezeggenschap (met betrekking op zowel adviesrecht als instemmingsrecht op onderdelen van schoolbeleid), zodat leerlingen invloed hebben op het beleid en de keuzes van hun eigen school. In het vak maatschappijleer en lessen over burgerschap, worden leerlingen voorbereid op deelname in de democratische samenleving.
- De overheid ondersteunt het 'Laks', een landelijke organisatie die advies geeft aan leerlingraden en leerlingen die in de medezeggenschapsraad zitten en gevraagd en ongevraagd advies geeft over landelijk beleid dat invloed heeft op jongeren in de leeftijdscategorie van het voortgezet en daarboven. Ook is er de Jongerenraad van de 'Gelijke Kansen Alliantie', een groep jongeren die gevraagd en ongevraagd advies mogen geven aan het programma Gelijke Kansen dat ernaar streeft alle kinderen en jongeren gelijke kansen te bieden, ongeacht hun achtergrond.

Bewustzijn vergroten professionals in het belang van het kind:

- Er is aandacht voor de uitvoering van artikel 12 IVRK in de richtlijn "Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp" voor jeugdprofessionals en het Toetsingskader Verantwoorde Hulp voor Jeugd van de Inspectie. Het IVRK maakt in opleidingen van jeugdprofessionals onderdeel uit van de kennisbasis waar studenten over moeten beschikken.

¹⁶ Kamerstukken II, 33 836, nr. 18, bijlage.

¹⁷ Het onderzoeksteam bestond uit prof. mr. M.R. Bruning (projectleider), Dr. D.J.H. Smeets, mr. K.G.A. Bolscher, dr. J.S. Peper en mr. R. de Boer.

- Het project professionalisering van het Platform Scheiden zonder Schade richt zich op deskundigheidsbevordering van professionals, zodat zij signalen van een complexe scheiding beter en sneller herkennen en hun kennis kunnen vergroten over interventiemogelijkheden.
- Lezingen en trainingen aan professionals over juridische jeugdveld kinderrechten door Centre for Children's Rights Amsterdam (CCRA) om het bewustzijn van en het kennisniveau onder professionals over kinderrechten te vergroten.
- Lerarenopleidingen leiden op tot de bekwaamheidseisen (requirements of ability) van vakinhoudelijke, vakdidactische en de pedagogische bekwaamheid. De lerarenopleidingen vertalen deze bekwaamheidseisen gezamenlijk naar de kennisbasis voor de pabo (oa dialoog met het kind, reflecteren, luisteren) en de tweede- en eerstegraadslerarenopleidingen (focus op docent leerlingen toerust voor deelname aan een pluriforme en democratische maatschappij, waarbij het accent ligt op actief burgerschap en sociale integratie). De individuele lerarenopleidingen geven zelf handen en voeten aan deze eisen in hun curriculum door vakken met de nadruk op 'dat een kind zich gehoord voelt en wordt gestimuleerd om een eigen mening te hebben en die te gebruiken'.

C Civil rights and freedoms (arts. 7, 8 and 13–17)

Statelessness and nationality

16. Please update the Committee on the status of the legislative proposal concerning the establishment of a statelessness determination procedure, and describe the current policy or practice regarding the registration of stateless children present within the territory of the State party. Please also inform the Committee of any legislative measures taken or envisaged to ensure that all stateless children born or present within the territory of the State party, irrespective of residency status, have access to citizenship without any preconditions, and how the State party ensures that stateless children or children with an unknown nationality can access education, health and social provision and services.

- The legislative procedure concerning the establishment of a statelessness determination procedure has not yet been presented to Parliament. Stateless persons, amongst whom stateless children, are registered as stateless in the civil administration on the basis of foreign documents proving their status. Also children of stateless parents born in the Netherlands are registered as stateless. In that case the documents of the parents suffice.
- At present children who are born stateless in the Netherlands can obtain Dutch nationality after three years of legal residence. A draft bill, that also has not been presented to Parliament yet, will make it possible in the future that children born stateless in the Netherlands can obtain Dutch nationality irrespective of their residence status. All stateless children and children with an unknown nationality have access to education and necessary health care, irrespective of their status. Access to other provisions and services is granted on the basis of the legal residence of the parents.

D Violence against children (arts. 19, 24 (3), 28 (2), 34, 37 (a) and 39) Freedom of the child from all forms of violence, including corporal punishment

17. Please provide information and relevant quantitative and qualitative data about:

- a) The investigation of cases of all forms of violence against children, including maltreatment and sexual abuse, in and outside the home, and remedies for victims;
- b) The availability of legal support and child-friendly and confidential complaint mechanisms in residential care, mental health institutions and foster care systems;
- c) Measures to respond, including through preventive measures and remedies for child victims, to the findings of the de Winter Committee that three-quarters of children in child protection services encountered or witnessed physical, sexual or psychological violence;
- d) The progress achieved to explicitly prohibit in law and end the practice of corporal punishment in all settings in Bonaire, Sint Eustatius and Saba.

Geweld hoort nergens thuis

- Huiselijk geweld, seksueel misbruik en kindermishandeling zijn strafbaar in alle delen van het Koninkrijk.
- Sinds 2018 loopt het programma 'Geweld hoort nergens thuis' met als doel om kindermishandeling en seksueel misbruik eerder te signaleren, te stoppen en duurzaam op te lossen.
- Het Wetboek van Strafrecht, de Aanwijzing Huiselijk Geweld en Kindermishandeling van het OM en de richtlijnen voor strafvordering geven de kaders voor de strafrechtelijke aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Zodra er een verdenking is van een strafbaar feit, hebben politie en het Openbaar Ministerie de mogelijkheid om opsporingsmiddelen in te zetten. Het Openbaar Ministerie hanteert de Aanwijzing Huiselijk Geweld en Kindermishandeling om te bepalen of het opportuun is om in een specifieke zaak tot vervolging over te gaan.
- [Zie ook deel II.2 BES.](#)

Dataverzameling en monitoring

- [Prevalentieonderzoek door het WODC](#), een omvangrijk onderzoeksprogramma naar de aard en omvang van huiselijk geweld en kindermishandeling¹⁸
- [Impactmonitor Huiselijk geweld en kindermishandeling](#): deze monitoring geeft op structurele basis inzicht in hoe het er in Nederland voor staat met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en wat de impact is van deze aanpak op de levens van betreffende mensen. Hierin wordt o.a. gebruikgemaakt van de beleidsinformatie Veilig Thuis.¹⁹
- [In de slachtoffermonitor Seksueel geweld tegen kinderen brengt de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel geweld tegen kinderen tweejaarlijks in beeld hoeveel kinderen hulp krijgen voor seksueel geweld en daarnaast de slachtoffermonitor mensenhandel 2014-2018 uit.](#)

Klachtenprocedures

- Uit onderzoek van de Kinderombudsman (2016) naar de klachtenprocedures in zowel justitiële jeugdinrichtingen als de gesloten jeugdzorg is gebleken dat het klachtrecht in deze instellingen functioneert en voldoet aan de eisen die hieraan worden gesteld door de Inspectie.
- In deze instellingen geldt dat er een formele, onafhankelijke en rechtstreekse klachtenprocedure openstaat voor alle jongeren. Bij de informele afhandeling van klachten staat het pedagogisch belang; begrijpelijk taalgebruik; leren van klachten middels gemeenschappelijke bijeenkomsten georganiseerd door de RSJ (Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming) voor de commissies van toezicht (verantwoordelijk voor de afhandeling van klachten); en een verbeterplan doorlooptijden van de klachtenprocedure voor JJI's centraal.
- Residentiële jeugdhulpinstellingen dienen krachtens de Jeugdwet te beschikken over een klachtencommissie tot wie de jongere die daar verblijft zich kan wenden.
- Jongeren die verblijven in een residentiële instelling of in een pleeggezin kunnen zich wenden tot een vertrouwenspersoon. Instellingen moeten ervoor zorgen dat een vertrouwenspersoon in de gelegenheid is zijn taak uit te oefenen.

Aanpak misstanden in de jeugdzorg

- De commissie de Winter heeft een pakket met maatregelen opgesteld langs 3 pijlers om geweldsmisstanden uit het verleden te erkennen, voorkomen en leren voor de toekomst met betrekking tot geweld in de jeugdzorg. Hierbij horen erkenningsmaatregelen, met onder andere een documentaire, website, financiële tegemoetkoming en ondersteuning van lotgenotenorganisaties. Via beleidsprogramma's wil de overheid geweld zo veel mogelijk voorkomen, en met een veiligheidsbelevingsonderzoek leren voor de toekomst. Het volledige maatregelenpakket is te vinden op de site.²⁰

18 *Please also provide information on:*

¹⁸ https://www.wodc.nl/binaries/Cahier%202019-1_2668f%20_Volledige%20tekst_tcm28-374137.pdf

¹⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/12/18/kamerbrief-over-aanbieding-der-de-voortgangsrapportage-programma-geweld-hoort-nergens-thuis>

²⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/02/21/kamerbrief-met-beleidsreactie-op-aanbevelingen-commissie-de-winter-onderzoek-naar-geweld-in-jeugdzorg-1945-heden>

- a) *Guidelines, protocols and referral mechanisms to protect the rights of child victims or witnesses of violence, and related training of relevant professionals;*
- b) *The availability of prevention, protection, rehabilitation and reintegration programmes, including multidisciplinary services, for child victims at local level, helplines and shelters, and measures to prevent the secondary victimization of child victims of abuse;*
- c) *The measures taken to protect trans and gender diverse children from all forms of physical and mental abuse, violence and maltreatment, including sexual abuse;*
- d) *The measures taken to address the findings of the 2019 report of the National Rapporteur on Trafficking in Human Beings and Sexual Violence against Children.*

Om minderjarige slachtoffers of getuigen van geweld te beschermen zijn verschillende richtlijnen, protocollen ontwikkeld en verwijzingsmechanismen opgesteld:

Verbeterde Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

- Per 1 januari 2019 is de wet verplichte meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling voor vermoedens van huiselijk geweld voor professionals vernieuwd. Aan de vijf stappen uit de meldcode, om te bepalen of er een melding moet worden gedaan bij Veilig thuis en of er voldoende hulp kan worden ingezet, is een extra element toegevoegd: een afwegingskader (per sector) op basis waarvan professionals het risico op, de aard en ernst van signalen wegen, en hen in staat stelt te beoordelen of een melding is aangewezen en/of zelf hulp kan worden georganiseerd (inclusief aandacht voor mensenhandel, seksueel geweld en ouderenmishandeling).
- Scholen zijn sinds 2013 verplicht de meldcode te gebruiken. De Inspectie van het Onderwijs houdt hier toezicht op. De Algemene Vereniging Schoolleiders, PO-Raad en VO-Raad ontwikkelen vanuit de Beweging tegen Kindermishandeling een veldnorm om de aangepaste meldcode beter te implementeren binnen het onderwijs.

Training van relevante professionals op terrein van huiselijk geweld en kindermishandeling

- Meldcodetour in 2019 en 2020 voor professionals met als doel toelichten van de meldcode en oefenen met casuïstiek.²¹
- E-learning modules en gratis, online opfrismodules op maat, factsheets, website toolkit meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
- Basisopleiding huiselijk geweld door de Politie samen met Veilig Thuis
- Cursussen voor rechtspraak en Openbaar Ministerie
- Stichting School en Veiligheid (SSV) biedt tot slot trainingen aan om onderwijzend personeel toe te rusten bij het signaleren van kindermishandeling ('het niet pluis gevoel').

Meldingen en advies

- Voor meldingen en advies kunnen omstanders, slachtoffers en professionals zich wenden tot Veilig Thuis. Kinderen kunnen voor allerlei vragen en problemen ook bellen of chatten met de Kindertelefoon. Als het gaat om online seksueel geweld kunnen jongeren terecht bij Helpwanted voor advies. Binnen de jeugdhulp zijn verschillende hulpverleningsvoorzieningen beschikbaar voor kinderen die slachtoffer zijn van kindermishandeling, van ambulante (ggz)hulp, opvang in een pleeggezin of gezinshuis tot residentiele voorzieningen.
- Omdat bij kindermishandeling en huiselijk geweld het in sommige gevallen gaat om structurele problematiek van het hele gezinssysteem, werkt het programma Geweld hoort nergens thuis aan de ontwikkeling van de MDA++-aanpak, een multidisciplinaire aanpak die voorziet in een bundeling van psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten bij structurele problemen van onveiligheid in het gezin/huishouden.

Huiselijk geweld bij LHBTI:

- Het Transgender Netwerk Nederland (TNN) heeft e-learning ontwikkeld voor vroegsignalering transgenderjongeren voor jeugdzorgmedewerkers.
- Politie: Netwerk Divers Vakmanschap, waarin kennis en inzichten vanuit de informele netwerken binnen de politie, waaronder Roze In Blauw, over de verschillende groepen in onze samenleving, waaronder LHBTI, is samengebracht.

²¹ Op de website www.meldcodetour.nl is meer informatie te vinden over de meldcode(tour) per regio.

- Actieplan Veiligheid LHBTI²² bevat maatregelen voor veiligheid van LHBTI.
- De staatssecretaris van VWS voert twee keer per jaar gesprekken met LHBTI jongeren en belangenbehartigers, over problemen waar deze groep tegen aanloopt (wachlijsten, discriminatie, dak- en thuisloosheid (zie ook het actieplan Dak- en Thuisloze jongeren).²³
- Per 1-1-2020 is de Algemene wet gelijke behandeling aangepast, zodat ook geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie er onder vallen (Wet verduidelijking rechtspositie transgender personen en intersekse personen). Hierdoor wordt ook discriminatie van LHBTI kinderen expliciet geadresseerd.

E Family environment and alternative care (arts. 5, 9–11, 18 (1)–(2), 20, 21, 25 and 27 (4))

Children deprived of a family environment

19 Please describe the measures taken or envisaged to:

- Reduce institutionalization of children and develop a system of foster care and substitute family homes;
  - Prevent children from being sent to juvenile detention due to a lack of alternative placement;
  - Monitor the quality of care of children in institutions and foster care and prevent frequent transfers of children in foster care;
  - Provide education, skills and opportunities for independent living for children leaving alternative care;
  - Provide family-based care for children in the constituent countries in the Caribbean who are deprived of a family environment;
  - Implement the recommendations of the 2018 evaluation of the Youth Act, including with regard to care for children in marginalized situations and the allocation of financial resources for children deprived of a family environment.
- Een belangrijk doel van het actieprogramma Zorg voor de Jeugd is kinderen zo thuis mogelijk te laten opgroeien en met ambulante ondersteuning uithuisplaatsing zoveel mogelijk te voorkomen. Als dit niet mogelijk is dan worden kinderen in een zo thuis mogelijke setting opgevangen.
  - Het Project Jeugdhulp in Gezinsvormen Creëren ondersteunt gemeenten bij het versterken van pleegzorg en zorg van kinderen in gezinshuizen.
  - Het Actieplan Pleegzorg stimuleert het werven en beter ondersteunen van pleegouders.²⁴ In 2019 is een nieuwe wervingscampagne gestart.
  - Pleegzorg en zorg aan kinderen in gezinshuizen kan verlengd worden tot 21 jaar door extra middelen van het rijk.
  - Toezicht op pleegzorg:
    - Pleegzorgaanbieders zijn zelf verantwoordelijk voor het leveren van kwalitatief goede zorg en ondersteuning door pleegouders.
    - Toetsing gebeurt door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de Inspectie Justitie en Veiligheid.
  - Plaatsing in gesloten jeugdhulp gebeurt als de kinderrechter oordeelt dat jeugdhulp noodzakelijk is in verband met ernstige opgroei- of opvoedproblemen die de ontwikkeling van de jeugdige naar volwassenheid ernstig belemmeren en opname noodzakelijk is om te voorkomen dat de jeugdige zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken. Het beleid is om plaatsing te voorkomen. In 2019 is het actieplan De best passende zorg voor kwetsbare jongeren²⁵ gestart dat erop gericht is plaatsing in de gesloten voorzieningen te voorkomen.
  - Vanaf 2017 is sprake van een afname van het aantal plaatsingen.
  - In 2018 is het aantal plaatsingen t.o.v. 2017 met 11% afgenomen. In 2017: 1916 plaatsingen; in 2018: 1711 plaatsingen.²⁶
  - Het aantal plaatsingen in 2019 is t.o.v. 2018 met ruim 2% afgenomen: 1680 plaatsingen.

²² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/04/02/ik-actieplan-veiligheid-lhbt>

²³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/03/14/actieprogramma-dak-en-thuisloze-jongeren-2019-2021>

²⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/04/04/voortgang-actieplan-pleegzorg>

²⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/03/25/de-best-passende-zorg-voor-kwetsbare-jongeren>

²⁶ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2019/03/JeugdzorgPlus-2018-002.pdf>

- Inzet op verminderen van doorplaatsingen van kinderen in de jeugdhulp en inzicht in oorzaak vroegtijdige beëindiging en uitval van pleegouders vindt plaats via het Actieonderzoek Continuïteit Pleegzorg.
- Acties leven opbouwen na jeugdzorg:
  - In het Netwerk 16-27 wordt met subsidie van VWS gewerkt aan "de basis op orde"²⁷ op het gebied van wonen, onderwijs en werk, inkomen, zorg en welzijn. Doel is om een zelfstandig leven op te bouwen en vast te houden.
  - Belemmeringen zorgstelsel wegnemen door te werken aan een zo zacht mogelijke overgang van de Jeugdwet naar andere wettelijke kaders als Zorgverzekeringswet en Wet maatschappelijke ondersteuning en aan het toekomstgericht (integraal) werken.
- Zie ook deel pm CAS.

F Children with disabilities (art. 23)

20. Please describe the criteria for determining the exemption of children with disabilities from compulsory education on physical or psychological grounds. Please also provide information on the measures taken to:

- Ensure that all children with disabilities have access to and benefit from inclusive education;
- Prevent absenteeism from schools of children with disabilities, learning and behavioural difficulties and drop-outs;
- Ensure access of children with disabilities to early diagnostic services and care, specialist expertise, and support and treatment for complex and multiple disabilities in all constituent countries of the State party and especially in the context of decentralization reform;
- Ensure prompt and seamless payments from "personal healthcare budgets"

Algemeen leerplichtwet

- Leerplicht geldt voor alle kinderen vanaf vijf jaar. Criteria vrijstelling Leerplichtwet (ingeschreven op school) voor kinderen met een lichamelijke of psychische beperking, die niet in staat zijn naar school te gaan:
  - indien een verklaring van een jeugdarts - niet zijnde de behandelende arts - is overgelegd, waaruit blijkt, dat deze de jongere niet geschikt acht om tot een school of een instelling te worden toegelaten.
  - deze verklaring mag niet ouder zijn dan drie maanden;
  - de vrijstelling wordt afgegeven voor één jaar of voor de duur van de leerplichtige leeftijd van de jongere.
- Momenteel wordt gewerkt aan een wijziging van deze regeling, waarmee het onderwijskundig perspectief beter betrekken wordt bij het afgeven van een vrijstelling van de leerplicht op grond van artikel 5 onder a Lpw. Dit heeft naar verwachting een positief effect op het aantal jeugdigen dat naar onderwijs gaat.
- Zie beantwoording vraag 7b over inclusief onderwijs.
- Zie beantwoording vraag 12a over toegang.
- Zie beantwoording vraag 25b over uitval.

Persoonsgebonden budget (pgb)

- Jeugdhulp kan in de vorm van naturazorg of via een pgb worden geregeld. Voorwaarden om in aanmerking te komen voor een pgb: in staat zijn om het beheer van een pgb op verantwoorde wijze uit te voeren, motiveren van de noodzaak van een pgb, ingekochte hulp moet van goede kwaliteit zijn.
- De betaling van de jeugdhulp via een pgb wordt geregeld door de Sociale Verzekeringsbank. De budgethouder pgb zorgt er voor dat tijdig zorgdeclaraties worden ingediend bij de SVB, zodat de betaling op tijd geregeld is.

G Basic health and welfare (arts. 6, 18 (3), 24, 26, 27 (1)-(3) and 33)

Health and health services

²⁷ www.16-27.nl

21 Please provide information on the implementation of the National Prevention Agreement, including resources allocated and results achieved. Please also describe the measures taken to:

- a) Prevent and reduce infant mortality;
  - b) Combat overweightness and obesity among children;
  - c) Ensure that all children, including undocumented children and children with low economic or social status, have access to free basic health care;
  - d) Assess the effects of air pollution on children's health and address the high prevalence of pollution-induced asthma among children in the Netherlands.
- Acties om de perinatale sterftecijfers te laten dalen:
    - Inzetten op het verbeteren van leefstijl en extra aandacht voor kwetsbare zwangeren door middel van het actieprogramma 'Kansrijke Start' en het 'Nationaal Preventieakkoord'²⁸.
    - Verstevigen integrale geboortezorg
    - Ondersteuningsprogramma voor het digitaal uitwisselen van gegevens in de geboortezorg en het ontsluiten van deze gegevens naar de zwangere.
    - Integrale bekostiging als middel om integrale samenwerking te stimuleren.
    - Aanvullend onderzoek om beter zicht te krijgen op verder verbeterpotentieel. Dit onderzoek zal eind 2020 worden opgeleverd.
  - Het Preventieakkoord is ondertekend door 70 partijen (patiëntenorganisaties, zorgaanbieders, zorgverzekeraars, gemeenten, sportbonden, bedrijven, fondsen, onderwijs, maatschappelijke organisaties en ook de Rijksoverheid, waaronder het ministerie van VWS) waarin 270 afspraken en acties zijn vastgelegd.
  - Doel is om het aantal jeugdigen en volwassenen met overgewicht en obesitas te laten dalen door:
    - gezond aanbod en gezonde eetomgeving (school- en sportkantines, ziekenhuizen, speeltuinen, reclames en supermarkten);
    - gezonde kinderopvang en school(lessen);
    - inzet buurtsportcoaches en sportaanbieders.
  - All children in the Netherlands, regardless of their status, have the right to basic necessary health care. Dutch citizens are obliged to take out an insurance for (minimal) basic health care in which their children are also included free of extra insurance fees. Dutch citizens with a low economic or social status can obtain an allowance from the state to cover (a part of) the insurance costs. Health care organisations that provide service to foreigners who cannot pay for treatment themselves can be compensated by the state for the costs they made for necessary health care.
  - In 2020 The Government signed the National Clean Air agreement. Objectives are at least 50% improvement of health effects from air pollution in 2030 compared to 2016 and to reach the WHO guiding values in 2030. Specific attention is paid to reduce the negative health effects among highly sensitive groups including children. Also an extensive study is carried out to assess the health effect of ultrafine particles among children in the neighbourhood of the national airport.

Mental Health

22. Please provide information on the measures taken to:

- a) Ensure that children with mental health problems have speedy access to quality psychological and psychiatric care;
- b) Address the high rates of depression and self-harm, including attempted and realized suicide, among children in all constituent countries and special municipalities;
- c) End the use of restraint and isolation of children in psychiatric care;
- d) Ensure thorough examination of diagnoses and overmedication of children with behavioural problems, including through sensitization on behavioural treatment alternatives, and undertake studies on the root causes of the increase in attention deficit hyperactivity disorder and attention deficit disorder among children and adolescents.

Jeugd-GGZ

²⁸ <https://www.government.nl/documents/reports/2019/06/30/the-national-prevention-agreement>

- Gemeenten zijn sinds de inwerkingtreding van de Jeugdwet verantwoordelijk voor de verlening van jeugdhulp, waaronder de zorg voor jongeren met psychische problemen. Kinderen met psychische problemen krijgen zowel basis (GGZ-)hulp via de lokale teams die gemeenten hebben ingericht, via individuele GGZ aanbieders, als via de huisarts. Indien de hulp meer specialistische kennis vereist, worden ze doorverwezen naar specialistische (GGZ-)aanbieders.
- Om de jeugd-GGZ verder te verbeteren gaan we met onder meer de volgende opgaven aan de slag:
  - Voldoende inhoudelijke jeugd-GGZ expertise beschikbaar stellen in de toegang van jeugdhulp om ervoor te zorgen dat kinderen sneller passende hulp krijgen. En ook deze expertise beschikbaar stellen bij de huisarts via een praktijkondersteuner jeugd GGZ (POH jeugd).
  - Het beter organiseren van de specialistische jeugdhulp, onder meer via de inrichting van regionale expertisecentra specialistische jeugdhulp voor jeugdigen met meervoudige en complexe problematiek.
- De professionals die hulp verlenen aan kinderen met psychische problemen zijn goed opgeleid en getraind om ernstige psychische aandoeningen als depressie en suïcidaliteit snel te herkennen.

Stop separation of children

- One of the important action points of the Care for Youth program is to reduce the number of restraints of children and young people and to stop separation. It is also the aim in psychiatric care for youth to go to zero separations.
- Actions to reduce restraint and isolation of children through:
  - the phasing out of clinical care and conversion to ambulatory care based on the vision of 'getting better at home';
  - the development of high intensive care units, comfort rooms and 1 on 1 guidance;
  - the investment in professionals for working in a de-escalating manner and thereby seeking and finding alternatives for forced care / separation.
- Through registration and subsequent careful analysis of separations, patterns could be seen that make an important contribution to more knowledge, insight, learning and improvement.
- The Inspectorate collaborates with institutions that provide youth care in closed conditions for field standards for a development-oriented climate, as well as the cross-sectoral development of action alternatives. The actions are aimed at a cultural change within the organizations and autonomy-promoting care and treatment in the approach to young people.
- Data on numbers from the Health and Youth Care Inspectorate show that the number of reports of compulsory treatment decreased in 2018 compared to the previous year.

Diagnose en medicatie

- De eerste stap in de behandeling van kinderen met psychische problemen en gedragsproblemen is een zorgvuldige diagnose. Daarna wordt gezien welke interventie op zijn plaats is, en of medicatie daar onderdeel van uitmaakt.
- In 2014 heeft de Gezondheidsraad aan de regering een uitgebreid rapport uitgebracht over ADHD, getiteld ADHD: medicatie en maatschappij over de vraag of er sprake is van een toename van ADHD diagnoses, en of er sprake van onnodig voorschrijven van medicatie. Er worden aanwijzingen gegeven voor "gepast gebruik" van medicatie, en dit rapport is breed verspreid. In 2019 heeft onder auspiciën van ZonMw een breed onderzoek plaatsgevonden naar de Effectiviteit van psychosociale interventies voor kinderen met ADHD en druk gedrag.

Adolescent health

23 *Please describe the measures taken to:*

- Adopt a comprehensive sexual and reproductive health policy for adolescent children*
- Integrate sexual and reproductive health education into the mandatory school curriculum;*
- Address the incidence of drug, alcohol and tobacco use by adolescent children;*
- Address the issue of gaming disorders among adolescent children.*

Seksuele gezondheidszorg en voorlichting

- Voor seksuele gezondheidszorg kan iedereen terecht bij de huisarts.

- Specifieke risicogroepen (jongeren tot 25 jaar) kunnen via de GGD gratis en anoniem op soa's getest kunnen worden, seksualiteits hulpverlening ontvangen en voorlichting over seksualiteit en seksuele vorming. Ook geeft de GGD voorlichting op scholen.
- In het najaar van 2019 is er vanuit de rijksoverheid een publiekscampagne gestart die zich specifiek richt op jongeren, met focus op onbedoelde zwangerschappen en prettige en veilige seks.
- Het Stimuleringsprogramma 'Seksuele en relationele vorming in het onderwijs' beoogt dat scholen op basis van vrijwilligheid worden gestimuleerd dit onderwerp op te pakken, zodat het beter ingebed kan worden in de cultuur van hun organisatie en past bij de specifieke behoefte van scholen. Het stimuleringsprogramma wordt gemonitord en aan de hand daarvan wordt bezien of het beleid eventueel moet worden aangepast.

Gamen en Drugs

- Het Trimbos-instituut (Netherlands Institute for Mental Health and Addiction) heeft het voorlichtings- en preventieprogramma 'Helder op School' ontwikkeld, uitgevoerd door preventiewerkers van de GGD of het regionale centrum voor verslavingszorg. Dit is een integrale aanpak om leerlingen of studenten bewust te maken van de gevolgen en hen te stimuleren niet te roken of drinken, geen drugs te gebruiken en niet te veel te gamen.
- Naast het aanbod van programma's op scholen zijn er speciale websites en informatielijnen beschikbaar, gericht op het algemeen publiek, met informatie over het gebruik van tabak, alcohol en drugs. Daarnaast bestaat er een specifieke website en informatielijn over gamen.
- Nederland kent een landelijk dekkend aanbod van instellingen voor verslavingszorg, met een breed aanbod van voorlichtings-, preventie- en behandelingsprogramma's, zowel voor jongeren als voor volwassenen, van hulp gericht op abstinentie tot harm reduction programma's.

Standard of living

24 *Please provide information on:*

- The measures taken to ensure that children who are at risk of living in poverty, including those in single-parent families and children in welfare-dependent families, benefit from non-stigmatizing poverty reduction policies, and that children participate in the development of such policies;*
- Any assessments of the impact of measures to combat poverty, including increased budget allocations in the constituent countries in the Caribbean;*
- The measures taken to prevent the separation of children from their parents staying in homeless shelters and to ensure that children staying in such shelters receive adequate and comprehensive support.*

Bestrijding kinderarmoede door:

- Het structureel in beeld brengen van het bereik van het gemeentelijke armoedebeleid, het aantal huishoudens met een laag inkomen, de samenhang van armoede onder kinderen met problemen op de verschillende levensdomeinen zoals zorg, onderwijs en veiligheid en goede voorbeelden.²⁹
- Het maatschappelijk kunnen meedoen van kinderen, ook als ze opgroeien in een huishouden met een laag inkomen. Via in natura voorzieningen (abonnement sportclub, muziekles, fiets etc.) worden kinderen uit gezinnen met een laag inkomen via gemeenten geholpen. Gemeenten ontvangen sinds 2017 jaarlijks 85 mln. euro extra hiervoor.³⁰
- Bestrijden van problematische schulden via de brede schuldenaanpak.³¹
- Het ondersteunen van de koopkracht van ouders door verhoging van kinderbijslag en zorgtoeslag voor paren, de algemene heffingskorting en de arbeidskorting.
- Het bevorderen dat mensen vanuit de bijstand aan het werk gaan of meer uren werken;

²⁹ zie o.a. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/04/01/kamerbrief-ambities-kinderarmoede>; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/02/nadere-uitwerking-ambities-kinderarmoede-ik>

³⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/11/11/kamerbrief-voortgang-kansen-voor-alle-kinderen>

³¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/05/27/actieplan-brede-schuldenaanpak>

- Samenwerking tussen scholen, gemeenten en 4 landelijke armoedepartijen (Jarige Job, Jeugdfondssport en Cultuur, Nationaal Fonds Kinderhulp en Leergeld).
- Kinderparticipatie bij de aanpak van kinderarmoede wordt gestimuleerd, bijvoorbeeld subsidie aan: opzetten 12 kinderraden binnen gemeenten (De Missing Chapter Foundation); advies jongeren binnen 10 gemeenten voor een aanpassing of aanvulling van het armoedebeleid presenteren middels intensieve begeleiding en training (Speaking Minds' van Defence for Children en Save the Children).
- Zie deel II.2 BES en deel pm CAS.

Kinderen in de maatschappelijke opvang

- Door VWS, VNG en Valente is een normenkader voor kinderen in de maatschappelijke opvang ontwikkeld voor:
  - gezinnen zo veel als mogelijk bij elkaar houden, tenzij dit de veiligheid van een kind in de weg staat;
  - het bieden van traumabehandeling en ondersteuning voor kinderen;
  - continuïteit van de dagelijkse gang van zaken, waaronder school.

H Education, leisure and cultural activities (arts. 28–31) **Education, including vocational training and guidance**

25 Please provide information on the implementation of the Appropriate Education Act, including funding mechanisms and the results achieved in reducing the number of children, including highly gifted and high-achieving students, who are out of school or received exemptions from compulsory education. Please also update the Committee on the progress achieved in:

- Ensuring equal quality of school support between the different municipalities;
- Reducing school dropout rates and supporting such children to be reinstated in the educational system
- Monitoring the quality of home schooling to ensure that such children do not lag behind their peers in regular schools;
- Combating peer bullying in schools and online;
- Developing and expanding early childhood education.

- Zie beantwoording vraag 7 voor vraag 25a.

Schooluitval tegen gaan

- Kinderen hebben leerplicht tot en met het jaar waarin ze 16 jaar worden en hebben daarna een kwalificatieplicht tot 18. Jongeren tussen 18 en 23 worden gestimuleerd om alsnog een startkwalificatie te halen. Schooluitval wordt voorkomen door maatwerk mogelijkheden in verschillende wetten:
  - De wet op de expertisecentra voor het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs;
  - De Variawet voor afwijking van het verplicht aantal uren onderwijstijd;
  - De wet po en de wet vo voor samenwerkingsverbanden om een orthopedagogisch-didactisch centrum in te richten voor kinderen die dreigen uit te vallen uit het regulier onderwijs.
- De leerplichtwet ziet toe op het naleven van ongeoorloofd verzuim.
- Samenwerkingsverbanden hebben de plicht om te komen tot een dekkend aanbod, zodat ieder leerplichtig kind een plek binnen het onderwijs heeft.
- In het Thuiszitterspact (2016) werken ministeries onderwijsraden, de brancheorganisatie van leerplichtambtenaren, de VNG en verschillende organisaties samen om schoolverzuim te voorkomen en terug te dringen.
- De meest recente thuiszittersbrief³² beschrijft de gehele thuiszittersaanpak, inclusief de link met de ontwikkelingen rondom onderwijs en zorg.

Monitoring thuisonderwijs

- In the latest coalition agreement, parties have agreed to take steps to ensure home schooling meets certain standards.

³² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/01/30/thuiszittersbrief-januari-2020>

- This is why the ministry of education is preparing a legislative proposal to make sure children who are home schooled get proper education.
- The proposal also entails regular oversight by the national inspectorate for education.
- The legislative proposal will be published for public internet consultation before the summer of 2020.

(Online) pesten

- Scholen hebben een verregaande inspanningsverplichting om te zorgen dat leerlingen kunnen leren in een (sociaal) veilig schoolklimaat (Wet veiligheid op school, 2015). Zij moeten (cyber)pesten tegengaan en een sociaal veilig schoolklimaat bevorderen, onder andere via mediawijsheidslessen. Stichting School en Veiligheid (SSV) ondersteunt scholen met informatie/voorlichting, trainingen, ondersteuning bij calamiteiten, voorbeeld veiligheidsplannen etc.
- De wet wordt in 2020 geëvalueerd.
- OCW monitort elke twee jaar de sociale veiligheid in het funderend onderwijs. Daaruit blijkt dat het pesten in zijn geheel is afgenomen van 14% in 2014 naar 10% in 2018 in het po en van ruim 11% naar 5% in het vo. In het po is in deze periode digitaal pesten toegenomen van 5,7 naar 7,8%. In het vo ligt dit stabiel rond 20%.

Voorschoolse educatie

- Early childhood education (ECE) is provided at daycare centres. It is meant for children age 2½ to 4 who are at risk of educational deprivation.
- In 2020, ECE is expanded from 10 to 16 hours per week on average.
- Quality of ECE has improved through:
  1. introduction of a minimum level of language skills for pedagogical assistants;
  2. obligatory development of an ECE pedagogical policy by daycare centres;
  3. Obligatory development of a policy on the education of employees of day care centres.
- From 2022 on a percentage of pedagogical assistants in childcare centres must be educated on a bachelor level.

Rest, leisure, recreation and cultural and artistic activities

26 Please provide information about:

- a) The measures taken to promote the availability and accessibility of spaces for children to play, and to ensure that urbanisation does not have a negative impact on the availability of such spaces;
  - b) Mechanisms to ensure the participation of children in urban planning processes and in the development of spaces for children to play;
  - c) Policies to promote periods of unstructured and free play in schools, day-care centres and at home.
- De Nederlandse overheid (OCW en VWS) stimuleert sport, spel, buitenspelen en vrij spelen via meerdere landelijke programma's en initiatieven en door de inzet van buurtsportcoaches. Voorbeelden hiervan zijn het programma Gezonde School, met aandacht voor het vignet sport en bewegen, het programma JOGG (jongeren op gezond gewicht) met als thema Gezonde Schoolpleinen. Vanuit de sportsector steunt NOC*NSF het pauzespelen, dat wil zeggen beweeg- en speltips voor scholen om in de pauze te bewegen. Voor de allerjongsten is er het project 'Risicovol spelen' dat bewegen in de buitenruimte stimuleert. Voor de thuisomgeving en spelen in de wijk is er samenwerking met partners als Jantje Beton en sport Foundations.
  - Het ministerie van VWS heeft samen met een aantal andere partijen het SamenSpeelAkkoord³³ ondertekend, waarbij inclusieve speelcultuur van kinderen met en zonder handicap, meer samenspeelplekken en informatie centraal staat.

I Special protection measures (arts. 22, 30, 32, 33, 35, 36, 37 (b)-(d), 38-40)

Asylum-seeking, refugee and migrant children

³³ <http://www.samenspeelakkoord.nl/nl>

27 Please provide information on:

- a) The measures taken to ensure that asylum procedures for all children under the age of 18 years are fair, efficient and child-friendly, and give primary consideration to their best interests;
  - b) The measures taken to prevent the separation of asylum-seeking children from their parents and the detention of children in reception facilities;
  - c) The criteria for ensuring family reunification services involving children;
  - d) The provision of information to all asylum-seeking children and their families on their rights, asylum procedures and available services;
  - e) The access of asylum-seeking, refugee and migrant children to readily available basic services, including integration support services, without discrimination.
- The implementation of immigration policy involves individual decisions, in which the interests of the child are considered. Bij asielaanvragen wordt het belang van het kind bijvoorbeeld betrokken in het kader van art. 8 EVRM. Kinderen die met hun gezin asiel aanvragen, worden zelfstandig gehoord vanaf 15 jaar. Kinderen tussen 12 en 15 jaar worden gehoord als zij hierom vragen of als er aanleiding voor is. Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv) worden gehoord vanaf 6 jaar. Amv's tot 12 jaar worden gehoord in speciale, kindvriendelijke hoorruimtes. Alle amv's worden gehoord door medewerkers die daarvoor getraind zijn.
  - Wanneer een gezin samen in Nederland aankomt en asiel aanvraagt, wordt het gezin gedurende de procedure in beginsel niet uit elkaar gehaald.
  - Voor familieleden van vluchtelingen, waaronder amv's, gelden gunstigere bepalingen bij het aanvragen van nareis. Indien officiële documenten die de aanvraag dienen te ondersteunen ontbreken buiten de schuld van de aanvrager om kan de IND interviews houden met de aanvrager en/of zijn familieleden of hen een DNA-onderzoek aanbieden. Gehoren met amv's, worden gevoerd conform richtlijnen in lijn met artikel 12 van het IVRK.
  - Bij de beoordeling van gezinsherenigingsaanvragen vormen de belangen van het kind prioriteit. Hierbij worden de leeftijd, omstandigheden in het land van herkomst en de mate van afhankelijkheid van de ouder(s) betrokken.
  - In het aanmeldcentrum wordt een brochure uitgereikt met uitleg over de asielprocedure. Bij intakegesprekken wordt ouders verteld dat zij ook verantwoordelijk zijn voor het informeren van hun kinderen. In de opvang is er kindvriendelijke informatie beschikbaar en worden informatiebijeenkomsten voor kinderen gehouden.
  - Voor amv's geldt dat zij gedurende de hele procedure worden bijgestaan door hun voogd. De voogdijinstelling Nidos heeft een informatieapp waarvan amv's gebruik kunnen maken. Ook worden amv's uitgenodigd door VluchtelingenWerk om voorlichting te krijgen over de asielprocedure.
  - Kinderen in gezinnen worden gedurende de asielprocedure opgevangen in asielzoekerscentra, met toegang tot onderwijs, zorg, recreatieruimtes en georganiseerde kinderactiviteiten. In 2016 trad een nieuw opvangmodel in werking voor de opvang van amv's, waarmee is overgegaan op kleinere, kindvriendelijke wooneenheden waar kinderen daily assistance ontvangen.
  - Voor alle kinderen in Nederland gelden dezelfde rechten en plichten ten aanzien van het onderwijs, ongeacht verblijfsstatus. Vluchtelingenkinderen moeten binnen één maand toegang krijgen tot onderwijs.
  - Iedereen in Nederland, ongeacht verblijfsstatus, heeft recht op medisch noodzakelijke zorg. Vluchtelingenkinderen kunnen dan ook grotendeels aanspraak maken op dezelfde medische voorzieningen als kinderen met de Nederlandse nationaliteit.

Unaccompanied children

28 Please clarify the family reunification policy for unaccompanied children who do not have parents or whose parents cannot be traced. Please also provide information on the measures taken to:

- a) Address the high rate of unaccompanied children who disappear from reception facilities;
- b) Facilitate family reunification of unaccompanied asylum-seeking and refugee children without undue delay.

- Amv's kunnen nareisaanvragen indienen, ook wanneer de betreffende ouders nog vermist zijn. Na tracering van de ouders, wordt een opvolgende aanvraag onder gunstige voorwaarden behandeld, ongeacht de periode tussen de eerste en de daaropvolgende aanvraag. Wordt de aanvrager in de tussentijdse periode 18 jaar, dan wordt de aanvrager als minderjarige beschouwd tot drie maanden nadat de aanvraag is ingediend.
- Om beter inzicht te krijgen in dit fenomeen zijn het afgelopen jaar twee onderzoeken gedaan. Uit beide onderzoeken komt een beeld naar voren van een groep jongeren die relatief korte tijd in de Nederlandse opvang verblijft, vaak niet geïnteresseerd lijkt in de uitkomst van de asielprocedure en Nederland slechts als transitland lijkt te zien.
- In de COA amv-opvang is er 24-uurs begeleiding en wordt gezorgd dat de amv wordt voorbereid op zijn of haar toekomst, al ligt deze niet altijd in Nederland.
- Amv's van wie wordt vermoed dat zij slachtoffer zijn van mensenhandel, worden opgevangen in de beschermde opvang. Hier worden extra veiligheidsmaatregelen getroffen. Tevens wordt nauw samengewerkt met de politie en vindt afstemming plaats over extra risico's. Hiernaast wordt gewerkt met een multidisciplinaire risicoanalyse om beter te kunnen bepalen welke zorg, aanvullende begeleiding en bescherming de amv nodig heeft.
- Als een amv probeert weg te lopen, proberen de medewerkers de amv te overtuigen om te blijven, door de amv te wijzen op de risico's van leven in de illegaliteit. Geen van voornoemde opvangvormen zijn gesloten. Amv's die echt willen vertrekken kunnen daar dus niet van weerhouden worden.
- Recent is de werkwijze met betrekking tot vermiste amv's geactualiseerd. Relevante instanties hebben nieuwe afspraken gemaakt over wie, wanneer, welke rol heeft als wordt geconstateerd dat een amv is vertrokken uit de opvang.
- De meerderheid van de nareisaanvragen in eerste aanleg wordt afgedaan binnen de wettelijke beslistermijn. Desalniettemin zijn spillover-effecten van de achterstanden uit 2016 en 2017, nog waarneembaar bij bezwaarzaken. Om de doorlooptijden te verkorten, heeft de IND werkprocessen veranderd en meer capaciteit geworven voor de behandeling van nareisaanvragen. Bovendien heeft het Ministerie van Buitenlandse Zaken op verschillende ambassades meer capaciteit gecreëerd om nareisaanvragen te verwerken. De inzet van de IND is gericht op het wegwerken van achterstanden en het verkorten van de doorlooptijden naar de wettelijke termijn van 6 maanden.

Economic exploitation, including child labour

29 *Please describe the measures taken to ensure the implementation of child labour regulations, including by strengthening the work of labour inspectors, ensuring that children below the age of 18 years are not allowed to work in hazardous conditions and applying sanctions against non-complying employers. Please also inform the Committee of the measures envisaged to effectively enforce the newly adopted Child Labour Due Diligence Law, and to assess the impact of resources allocated for the elimination of child labour, including the Fund against Child Labour and the "Work: No Child's Business" alliance.*

Verbod op kinderarbeid

- Nederland heeft een verbod op kinderarbeid voor alle minderjarigen (muv bijbanen of vakantiewerk). Er kan ontheffing worden aangevraagd voor individuele kinderen die meewerken aan een culturele productie, mits het werk niet te lang, te zwaar of te vaak is.
- De Inspectie SZW heeft in dit verband in 2018 1.612 aanvragen voor toegestane arbeid verwerkt. De aanvraag is 601 keer beoordeeld door een inspecteur als er mogelijk wel sprake kon zijn van risicovolle werkzaamheden (stunts of werken op hoogte) of indien de aanvraag te laat is ingediend. Ook zijn steekproefsgewijs inspecties op locatie verricht.
- Beleidsinstrumenten ter voorkoming en bestrijding van kinderarbeid in 2025 als onderdeel van de SDG's (inzet op aanpak van kinderarbeid ter plekke en via de waardeketen):
  - *Fonds Bestrijding Kinderarbeid (FBK)*
De regering heeft tot 2022 jaarlijks 5,5 miljoen euro gereserveerd voor dit fonds (2017 gestart) voor initiatieven met gerichte actieprogramma's ter bestrijding van kinderarbeid. Sinds de start zijn 28 aanvragen voor multi stakeholders-projecten gehonoreerd in sectoren als mijnbouw, textiel, cacao, medisch en toerisme. Veel projecten zijn gericht op de landbouwsector, met veel (gedwongen) kinderarbeid. De focus ligt op: realiseren van child labour free zones, verbetering inkomensposities/leefbaar loon, implementatie van

child labour monitoring and remediation systems (CLMRS), bieden van transparantie/inzicht in productieketen na eerste schakel (1st tier). Zo heeft een van deze projecten in de textielindustrie bijna vijfhonderd kinderen van werk naar school gekregen.

- *'Work: no child's business'*

Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft 35 miljoen euro gereserveerd voor dit vijfjarige programma (start 1 juli 2019 tot 2024) dat wordt uitgevoerd door de Alliantie, een samenwerkingsverband van Unicef Nederland, Coalitie Stop Kinderarbeid (gecoördineerd door Hivos) en Save the Children Nederland. Focus ligt op een gebiedsgerichte en een supply chains aanpak van kinderarbeid waarbij ervaring en expertise in de strijd tegen kinderarbeid wordt gebundeld. De Alliantie richt zich op 6 landen waar kinderarbeid nog steeds een heersende problematiek is: Ivoorkust, India, Jordanië, Mali, Oeganda en Vietnam. Daarbij gaat de aandacht uit naar de volgende sectoren: goud/mijnbouw, textiel en schoenen, natuursteen, cacao, en informeel en huishoudelijk werk.

Wet Zorgplicht Kinderarbeid (Child Labour Due Diligence Law)

- De regering heeft op 13 november 2019 de door de Eerste en Tweede Kamer aangenomen Wet Zorgplicht Kinderarbeid in het Staatsblad gepubliceerd. De wet treedt nu nog niet in werking, omdat diverse elementen van de wet, waaronder gewenste naleving en wijze van handhaving, wat wordt verwacht van bedrijven op het gebied van gepaste zorgvuldigheid, en of er bedrijven worden uitgezonderd van de wet, nog moeten worden uitgewerkt in een Algemene Maatregel van Bestuur.
- Invulling van de wet zal plaatsvinden na afronding van de evaluatie van de IMVO-convenanten en het Nederlands IMVO-beleid, zodat informatie daaruit kan worden meegenomen bij de uitwerking van de WZK. Deze evaluatie zal na de zomer van 2020 worden afgerond, de wet zal niet eerder dan 2021 in werking treden.

Sale, trafficking and abduction

30 Please provide information on:

- a) *The measures taken to provide protection, rehabilitation and special residency schemes, regardless of their cooperation in criminal proceedings, for child victims of the phenomenon of "lover boys" and trafficking;*
- b) *Any plans envisaged to adopt a comprehensive, nationwide policy covering all municipalities with targeted measures to address the root causes of child trafficking;*
- c) *The measures taken to combat trafficking, such as the "Together against human trafficking" program;*
- d) *Awareness-raising and education programs, including campaigns, aimed at preventing the trafficking and sexual exploitation of children.*

Sale, trafficking and abduction

- All victims who are unable to cooperate in a criminal investigation due to medical restrictions, being a minor, or being under serious threat may be eligible for this residence permit, provided that their application is supported by a statement from the police, Royal Netherlands Marechaussee and/or a medical declaration.
- Particular attention should be paid to support for under-aged victims, including victims of grooming by pimp boyfriends or 'loverboys'. In addition to the facilities available to all victims of human trafficking, there are a number of special regulations and focus areas that apply to support for child victims. For the complete overview of support for under-aged victims, please visit the website.³⁴
- In 2018, the Dutch government launched a comprehensive programme Together Against Human Trafficking³⁵ containing several projects explicitly addressing child trafficking. The nationwide policy also contains a specific action line concerning municipalities.
- Sexuality and sexual diversity plays a central part in primary and secondary education since 2012. The notion of "sexual integrity" is implicit in sexual education. Due to the internet, it is becoming increasingly important to tackle online abuse. The Dutch Safer Internet Center is part of the European programme 'Better Internet for Kids' and promotes public-private

³⁴ https://english.wegwijzermensenhandel.nl/Support_for_under-aged_victims/support-for-under-aged-victims.aspx

³⁵ <https://english.wegwijzermensenhandel.nl/News/News/programme-together-against-human-trafficking.aspx>

collaboration and supports various stakeholders to make the digital environment safer for youth. An initiative of the Safer Internet Center is Meldknop.nl that gives youngsters quick and easy access to advise and help if they are confronted with self-generated sexually (explicit) material, child pornography, sextortion, grooming etc. In 2020, the Netherlands will also launch an awareness campaign to prevent non-consensual sexting.

- Moreover, the Netherlands financially supports the international "Don't Look Away" campaign to reduce the number of unreported cases and increase awareness of traveling child sex offenders and sexual abuse of children abroad. The campaign urges travellers to be alert and report suspected child abuse.
- The Dutch government has joined forces with a large number of different partners, such as the police, healthcare organisations and NGO's in the programme Together Against Human Trafficking. The programme encompasses a wide range of projects and initiatives to bolster the fight against trafficking in human beings. The programme launched in 2018, a first letter regarding the progress of the programme was published in November 2019.
- Improving the early detection of victims of THB is essential. Therefore, various professional groups such as the police, medical professionals and municipal professionals are being trained to identify signs of human trafficking.
- Various information and training materials are available through the Human Trafficking Academy.³⁶ Other examples of initiatives include:
  - The production of two informational films on the criminal exploitation of minors and the sexual exploitation of boys and men (Both available in English).
  - Launching an awareness campaign to prevent non-consensual sexting in 2020.

Administration of child justice

31 Please explain the measures taken or envisaged to:

- a) Implement the Committee's previous recommendations (see CRC/C/NLD/CO/4, para. 59)
- b) Raise the age of criminal responsibility to 14 years
- c) Harmonize the child justice legislation among all constituent countries
- d) Develop a strategy for the prevention of child offending, including early intervention directed at children below the minimum age of criminal responsibility
- e) Ensure and support the right of children in conflict with the law to effective participation throughout the child justice process
- f) Reconsider aspects of the criminal record systems which prevent children from obtaining a certificate of good conduct.

Reactie op eerdere aanbevelingen VN-comité

- (59a) further amend the laws related to the juvenile justice system in order to ensure that all children below the age of 18 years are treated under the juvenile justice laws irrespective of the gravity of the charges pressed upon them;
  - Het uitgangspunt voor kinderen onder de 18 jaar is het jeugdstrafrecht. De rechter kan ten aanzien van degene die de leeftijd van zestien jaren doch nog niet die van achttien jaren heeft bereikt, het volwassenstrafrecht toepassen (art. 77b Sr), indien de rechter daartoe grond vindt in de ernst van het begane feit, de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan. Dit gebeurt slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden en er wordt dan ook zelden gebruik van gemaakt.
- (59b) review the application of PIJ measures and ensure that deprivation of liberty of any child below the age of 18 years be used as a measure of last resort only and for the shortest possible period of time and that it is reviewed on a regular basis with a view to withdrawing it;
  - Ten aanzien van het in consultatie gegane wetsvoorstel USB waarin tevens een wijziging en stroomlijning is voorgesteld ten aanzien van de PIJ-maatregel is besloten om dit onderdeel in separate wetstrajecten te regelen. Het doel is om het toetsingskader van de PIJ-maatregel voor de praktijk te verduidelijken en eenvoudiger toepasbaar te maken met wellicht een integrale regeling. De adviezen en reacties van belanghebbende partijen zijn samengevoegd en zullen hierin worden meegenomen.

³⁶ <https://www.comensha.nl/mensenhandel-academy/>

- Met de stelselherziening van vrijheidsbeneming van justitiële jeugd worden er verschillende beveiligingsniveaus mogelijk binnen het stelsel van vrijheidsbeneming. Dit heeft ten doel om zorg en beveiliging op maat te bieden en daarmee het verblijf in een hoogbeveiligde instelling te minimaliseren.
- *(59c) promote alternative measures to detention, such as diversion, probation, mediation, counselling, or community service, wherever possible;*
- Door de opkomst van alternatieven voor plaatsing in justitiële jeugdinrichtingen, zoals interventies in het kader van een voorwaardelijke straf of voorwaardelijke schorsing van de voorlopige hechtenis, de gedragsbeïnvloedende maatregel en de gesloten jeugdzorg zijn er goede alternatieven beschikbaar. Ook de opkomst van kleinschalige voorzieningen is een goed alternatief voor plaatsing in JJI's. Hierdoor worden kinderen in staat gesteld om dicht bij huis te blijven, eigen school en zorg te kunnen blijven voortzetten, hulp te krijgen van eigen familie/netwerk, in een laagbeveiligde omgeving.
- "Ten aanzien van het herstelrecht is op 8 januari 2020 een beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces vastgesteld. Hierin is ook bijzondere aandacht voor het bevorderen van herstelrecht in het jeugdstrafrecht."
- *(59d) In cases where detention is unavoidable, including in police custody, ensure that the children are not detained together with adults and that detention conditions are compliant with international standards, including with regard to access to education and health services.*
- Het uitgangspunt is 'geen kinderen in de politiecel', tenzij dit niet anders kan en dan zo kort mogelijk. Minderjarigen worden bij de politie tijdens het ophouden voor onderzoek en/of de invezekeringstelling nooit samen met volwassenen in een politiecel geplaatst. Ook vindt het luchten nooit samen met volwassenen plaats. Minderjarigen worden zoveel als mogelijk ingesloten in kindvriendelijke cellen, tenzij het cellencomplex niet beschikt over kindvriendelijke cellen.
- Tijdens iedere dienst wordt een arrestantenverzorger of een operationeel coördinator aangewezen die speciale aandacht en verantwoordelijkheid heeft voor minderjarige arrestanten. Deze persoon ziet er op toe dat in de bejegening rekening wordt gehouden met de verschillende (leeftijdscategorieën) minderjarigen. Er wordt actief een arts geïnformeerd als een minderjarige met gedragscomplicaties de nacht in een politiecellencomplex moet doorbrengen. Bovendien krijgt elke minderjarige bij insluiting door de politie mondeling en schriftelijk uitgelegd welke rechten hij of zij heeft. Dit omvat ook uitleg over bepaalde verplichte procedures zoals de fouillering.
- *(59e) Ensure that no children below the age of 18 years is held in adult penitentiary institution irrespective of the nature of convictions.*
- Het Rijk handhaaft het voorbehoud op het VN-Kinderrechtenverdrag. Dit betekent dat 16- en 17-jarigen die via het volwassenstrafrecht berecht worden in een volwassen Penitentiare Inrichting kunnen worden vastgehouden. Dit wordt slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden toegepast en er wordt minimaal gebruik van gemaakt.
- *(59f) Ensure the provision of qualified and independent legal aid to children in conflict with the law at an early stage of the procedure and throughout the legal proceedings;*
- Sinds 1 maart 2017 hebben minderjarigen van 12 jaar en ouder recht op rechtsbijstand voorafgaand en tijdens het politieverhoor. Ook kunnen minderjarigen geen afstand meer doen van hun recht op consultatie-verhoorbijstand (artikel 28c jo. 489 lid 1 Sv). Daarnaast is sinds 1 juni 2019 rechtsbijstand voorafgaand aan (consultatiebijstand) en tijdens het politieverhoor in alle gevallen verplicht. Daarbij is ook geregeld dat indien de aangehouden minderjarige verdachte in de avonduren wordt heengezonden bij gebrek aan een beschikbare raadsman, onder de gelijktijdige aanzegging dat de verdachte de volgende dag alsnog zal worden verhoord, deze verdachte aanspraak kan blijven maken op gesubsidieerde rechtsbijstand (artikel 489, lid 3 Sv). De 12-minners hebben geen recht op een advocaat, omdat zij niet vervolgd kunnen worden.
- In het onderzoeksrapport van het RSJ 'minderjarigen in een politiecel' bepleit de Raad het recht op kosteloze rechtsbijstand verder te verruimen dan nu geregeld is in artikel 489, derde lid Sv. Daarover moet het kabinet nog een standpunt innemen.
- *(59g) Provide regular and systematic training on children's right to the police and prosecutor's office;*
- Uit het landelijk rapport over de arrestantenzorg van de inspectie JenV, gepubliceerd in 2016, blijkt dat ook aandacht wordt besteed aan maatregelen voor minderjarigen. Binnen de politie is

aandacht voor een kindgerichte en kinderrechtenconforme handelwijze, dit is ook een aspect dat aandacht krijgt binnen de (specialistische) politieopleiding(en). Zo is onder andere ook een module 'Omgang en herkennen van kwetsbare personen' opgenomen.³⁷

- Het OM leidt officieren van justitie op in het jeugdrecht. Sinds 2015 geldt een verplichte opleidingscertificering voor het doen van jeugdzaken.
- Voor de werkomgeving ZSM is dat een opleiding van één dag. Voor enkelvoudige en meervoudige-zaken zijn dat 2 opleidingen van 3 dagen.
- De kinderrechten vormen een apart onderdeel van alle 3 de opleidingen.
- (59h) *Eliminate the practice of DNA testing of children in conflict with the law and erase the criminal record of children who are acquitted or have finished their sentence.*
- Op grond van het Wetboek van Strafvordering of de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden (Wet DNA-V) mag van een minderjarige verdachte of veroordeelde als aan de voorwaarden uit dat wetboek of die wet is voldaan, onder dwang celmateriaal voor de uitvoering van een DNA-onderzoek worden afgenomen. Het uit dat celmateriaal verkregen DNA-profiel wordt in de DNA-databank voor strafzaken opgeslagen. De praktijk die zich bij de diverse rechtbanken ten aanzien van de toepassing van de Wet DNA-V heeft ontwikkeld, vormt aanleiding om de daarin opgenomen regeling over verplichte afname van celmateriaal voor wat betreft minderjarige veroordeelden op één punt aan te passen. Die wijziging houdt in dat niet langer celmateriaal wordt afgenomen bij minderjarigen die zijn veroordeeld tot een taakstraf tot 40 uur. Bezien wordt nog of die wijziging zowel voor "first offenders" en "recidivisten" zal gelden. Een minderjarige veroordeelde aan wie een taakstraf van 40 uur en meer is opgelegd of die veroordeeld tot een gevangenisstraf of jeugd-tbs, blijft onverkort onder de werking van de Wet DNA-V vallen. In die gevallen wordt afname van celmateriaal en de opslag van het DNA-profiel, gelet op de zwaarte van de sanctie, proportioneel geacht.
- Afgezien van de hiervoor geschetste wijziging van de Wet DNA-V is het de bedoeling dat de wetgeving zo wordt aangepast dat de bewaartermijnen van de biometrische en justitiële gegevens die van minderjarige verdachten en veroordeelden zijn opgeslagen, worden gehalveerd zodat die termijnen meer proportioneel zijn.³⁸

Strafrecht voor minderjarigen

- Uitgangspunt van het jeugdstrafrecht is het belang van het kind en het pedagogisch karakter
- In Nederland wordt vastgehouden aan de leeftijdsgrens van 12 jaar. In de praktijk wordt het strafrecht terughoudend toegepast bij deze jongste groep delinquenten. Op verzoek van het Ministerie van Justitie en Veiligheid loopt een onderzoek naar de huidige aanpak van 12-13 jarige misdrijfverdachten binnen en buiten het strafrecht.³⁹
- Vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid wordt er ingezet op gedragsinterventies voor de leeftijdscategorie van 8 tot en met 18 jaar, zoals de effectief bewezen gedragsinterventie zoals "Alleen jij bepaalt wie je bent" (AJB). Deze interventie is gericht op het versterken van beschermende factoren en het verkleinen van risicofactoren voor overlastgevend en delinquent gedrag. Uit effectonderzoek is gebleken dat deelname aan AJB delinquent gedrag voorkomt en vermindert.⁴⁰
- Het Wetboek van Strafvordering kent afzonderlijke bepalingen met het oog op positie van minderjarigen in het strafproces. Met de implementatie van EU-richtlijn 2016/800 per 1 juni 2019 zijn deze bepalingen verder aangescherpt (Stb. 2019, 180).
- Om de privacy en re-integratiekansen van justitiabelen te waarborgen wordt in Nederland gewerkt met de Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG). Met de VOG-screening geeft de Minister voor Rechtsbescherming aan of het justitiële verleden van de aanvrager een belemmering vormt voor het vervullen van de taak of functie waarvoor de VOG wordt aangevraagd.
- Bij de VOG-screening wordt het belang van de samenleving afgewogen tegen het belang van de aanvrager. De leeftijd waarop een delict is gepleegd weegt hierbij zwaar, evenals de

³⁷ Rapport: inspectie-jenv.nl/publicaties/rapporten/2016/01/26/arrestantenzorg-nederland---landelijke-rapportage, p. 11. Politieonderwijsverslag 2016, p. 14

³⁸ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31415-20.html>

³⁹ <http://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/3045-huidige-aanpak-van-12-13-jarigen-die-in-aanraking-komen-met-politie.aspx>.

⁴⁰ <https://www.alleenjijbepaalt.nl/files/content/rapport-onderzoek-naar-de-effectiviteit-en-programma-integriteit-van-ajb-augustus-2018-20190605100525>.

persoonlijke ontwikkeling van betrokkene (denk hierbij aan het behalen van een diploma of een goede referentie). Voor personen tot 23 jaar geldt een kortere terugkijktermijn, namelijk twee jaar.⁴¹

- Bij ernstige delicten zoals terroristische misdrijven, ernstige geweldsdelicten en zedendelicten kan van deze verkorte termijn worden afgeweken.
- Tot slot wordt er momenteel onderzoek verricht door het WODC, naar de belangrijkste kernaspecten van het VOG-beoordelingsstelsel.

J Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography

32 Please inform the Committee of the measures taken to implement its previous recommendations (see CRC/C/NLD/CO/4, para. 62, and CRC/C/OPSC/NLD/CO/1), including efforts to:

- Amend its criminal legislation in order to reflect the definition of the sale of children as in articles 2 and 3 of the Optional Protocol;
  - Investigate both producers and users of child sexual exploitation materials, prosecute perpetrators and train law enforcement officials, social workers and prosecutors on how to receive, monitor and investigate complaints in a child-sensitive manner;
  - Ensure that all children below the age of 18 years are treated as victims, not offenders, and benefit from child protection measures.
- Er bestaan verschillende strafbepalingen om op te kunnen treden tegen handelingen in het kader van verkoop van kinderen. Zo is het werven, vervoeren, overbrengen, huisvesten of opnemen van een kind op grond van artikel 273f, eerste lid, onderdeel 2°, Sr expliciet strafbaar gesteld als mensenhandel, indien het oogmerk uitbuiting van het kind is. In sommige gevallen is het doen van betalingen, het maken van onderhandse afspraken met draagmoeders of ouders, of het (illegaal) overnemen van de zorg voor een kind reeds strafbaar. Er wordt thans gewerkt aan een wetsvoorstel Wet kind, draagmoederschap en afstamming waarin evidente vormen van kinderkoop strafbaar worden gesteld. Ook indien een Nederlander zich hieraan in het buitenland schuldig maakt.
  - The police and the Public Prosecution Service in the Netherlands report annually on how to deal with perpetrators, downloaders and other parties involved in online child sexual abuse.⁴² The detectives and prosecutors conducted a total of 193 investigations of producers and abusers in 2019. This included several criminal investigations of Dutch perpetrators of child sex tourism, which resulted in the identification of victims and the arrest of suspects. In addition, 632 investigations targeted individuals suspected of distributing and/or possessing child pornography. Finally, 31 key figures and/or facilitators in networks were identified, most notably on the Dark Web, 15 of whom were Dutch.
  - All the SVU/vice detectives of the police in the Netherlands are obliged to follow a training for child-friendly interrogation, and child-friendly areas have also been set up and available for this interrogation. Prosecutors do not question children in the Dutch legal system, but training courses are available and popular for them on dealing with vulnerable persons in criminal law.
  - Uitgangspunt van het jeugdstrafrecht is het belang van het kind en het pedagogisch karakter. Het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen wordt gebruikt om een berekening omtrent het recidiverisico als ook beschermende factoren en eventuele zorgsignalen aan te geven. Op basis van de uitkomsten wordt een strafadvies of een plan van aanpak opgesteld en zodoende een passende (gedrags)interventie ingezet.
  - Dit kan betekenen dat ook een kindbeschermingsmaatregel kan worden ingezet en/of toezicht en begeleiding door de jeugdreclassering en/of jeugdhulp kan worden ingezet. De rechter kan ten aanzien van degene die de leeftijd van zestien jaren doch nog niet die van

⁴¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/02/01/tk-onderzoek-naar-de-verklaring-omtrent-het-gedrag-vog> & <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/06/13/tk-ontwikkelingen-rondom-de-verklaring-omtrent-het-gedrag>.

⁴² Figures for 2019 were sent to Parliament on 30 April 2020 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 31 015, nr. 193).

achttien jaren heeft bereikt, het volwassenstrafrecht toepassen (art. 77b Sr), indien de rechter daartoe grond vindt in de ernst van het begane feit, de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan. Dit gebeurt slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden en er wordt dan ook zelden gebruik van gemaakt.

K Optional Protocol on the involvement of children in armed conflict

33 Please inform the Committee of the measures taken to implement its previous recommendations (see CRC/C/OPAC/NLD/CO/1), including on progress made to:

- a) Raise the minimum age of voluntary recruitment to 18 years, and explicitly criminalize the recruitment of children under the age of 18 years by non-State armed groups; PM JenV
- b) Extend the protection provided under the Convention relating to the Status of Refugees to all children between 15 and 18 years of age, irrespective of the crimes committed;
- c) Establish extraterritorial jurisdiction over crimes under the Optional Protocol; pm JenV
- d) Ban the export of arms to countries where children are known to be, or may potentially be, recruited or used in armed conflict and hostilities;
- e) Repatriate and reintegrate children who were involved in armed conflict abroad.

Antwoord B:

- Nederland werpt artikel 1F niet tegen aan personen die de misdrijven genoemd in dat artikel, hebben gepleegd toen zij jonger waren dan 15 jaar.
- Nederland heeft specifiek beleid voor personen die ten tijde van de gepleegde misdrijven tussen de 15 en 18 jaar oud waren.
- Bij de beoordeling of artikel 1F van toepassing is, worden alle feiten en omstandigheden betrokken om vast te stellen of de persoon weet heeft gehad of had moeten hebben van de misdrijven. Als de betreffende persoon in deze leeftijdscategorie als soldaat in een leger heeft gediend, wordt daarbij onder meer betrokken hoe oud diegene was ten tijde van dienstrede, of dit vrijwillig of gedwongen was, de gevolgen van weigering van dienstrede en of de misdrijven zijn gepleegd onder gedwongen inname van drugs of medicatie.
- Hiermee wordt bij personen tussen de 15 en 18 jaar op een zorgvuldige wijze beoordeeld of artikel 1F van toepassing is."

Antwoord D:

Strikt wapenexportbeleid:

- Elke vergunningaanvraag voor de uitvoer van militaire goederen of dual-use goederen met militaire goederen wordt op case-by-case basis getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake Wapenexport.⁴³
- Daarbij wordt bijzonder zorgvuldig gekeken naar risico's van transacties met hoog-risicolanden als eindbestemming – bijvoorbeeld landen die in conflict verkeren of waar sprake is van mensenrechtenschendingen.
- In lijn met het tweede criterium van het EUGS, geeft Nederland geen vergunning af voor de export van goederen of technologie indien er een duidelijk risico bestaat dat de transactie op negatieve wijze bijdraagt aan binnenlandse onderdrukking of ernstige mensenrechtenschendingen. In relatie tot bovenstaande aanbeveling betekent dit concreet dat Nederland geen vergunning afgeeft voor de export van goederen of technologie die ingezet kunnen worden bij het faciliteren van de rekrutering en/of inzet van kindsoldaten. Daarbij dient wel een reëel verband te bestaan tussen de transactie in kwestie en de zorgen of schendingen ter plaatse. Wanneer dit verband niet kan worden aangetoond bestaat er geen grond om wapenexportvergunningaanvragen naar een bepaalde bestemming categorisch te weigeren. Het wapenexportbeleid is namelijk geen generiek strafmiddel om ongewenst gedrag van landen te 'bestrafen'; daar bestaan andere (politieke) instrumenten voor.

Antwoord E:

- In opdracht van gemeenten maakt de Raad voor de Kinderbescherming terugkeerplannen voor minderjarigen die door hun ouders zijn meegenomen naar jihadistisch strijdgebied of daar

⁴³ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:335:0099:0103:NL:PDF>

geboren zijn. Uitgangspunt van deze plannen is dat bij mogelijke terugkeer de ouders gedetineerd worden, de kinderrechter de minderjarigen een voorlopige ondertoezichtstelling (vots) oplegt en dat de Raad de minderjarigen plaatst in een (bij voorkeur) netwerkpleeggezin.

NB De antwoorden op vragen 34 tot en met 54 hebben betrekking op statistiek en data, deze zullen aan het einde van de zomer separaat worden voorgelegd.

II.2 Bescherming Kinderrechten in Caribisch Nederland (Bonaire, Stacia en Saba)

De drie eilanden Bonaire, Saba en St. Eustatius zijn bijzondere gemeenten (openbare lichamen) van Nederland. Beleid en regelgeving zijn afgestemd op de geografische ligging in de Cariben, de kleinschaligheid en het insulaire karakter.

Samenwerking en monitoring

- De ministeries van VWS, BZK, SZW, OCW en JenV werken nauw samen met de openbare lichamen en maatschappelijke organisaties om de sociaal-economische omstandigheden en de situatie van de kinderrechten te verbeteren.
- UNICEF heeft in 2019 een nieuwe situatieanalyse uitgevoerd naar de stand van de kinderrechten in Caribisch Nederland. Vergeleken met 2013 constateert UNICEF verbeteringen in het onderwijs en de gezondheidszorg, alle scholen voldoen nu aan de basiskwaliteit, er is meer aandacht voor armoedebestrijding en er wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van kinderopvang. Zorgpunten van UNICEF zijn het aantal kinderen dat opgroeit in armoede, problemen van jongeren om een diploma te halen in het hoger onderwijs en (jonge) kinderen met overgewicht. UNICEF heeft in totaal 30 aanbevelingen gedaan aan zowel de openbare lichamen als de Rijksoverheid. UNICEF ondersteunt de openbare lichamen en het Rijk bij de monitoring van de opvolging van de aanbevelingen.
- Sinds 2016 wordt in het jaarrapport van de Landelijke Jeugdmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) ook gerapporteerd over de situatie van jongeren in Caribisch Nederland. In september 2020 vindt een breed scholierenonderzoek plaats in Caribisch Nederland om meer inzicht te krijgen in de leefsituatie van jongeren.

Voortgang kinderrechten educatie en participatie van kinderen en jongeren

- In de periode 2015 t/m 2017 hebben de openbare lichamen met financiële steun van het ministerie van BZK (€ 3 miljoen) verschillende activiteiten uitgevoerd om de kinderrechten te versterken. De activiteiten, in samenwerking met UNICEF, richtten zich op kinderrechteneducatie, dialoog over opvoeding en participatie, met als doel het stimuleren van normen en waarden van en jegens kinderen (houding en gedrag) in de samenleving.
- In 2019 is UNICEF is - in samenwerking met het Rijk en de openbare lichamen - een nieuw programma gestart om de openbare lichamen te ondersteunen met het versterken van de kinderrechten. Kinderrechteneducatie- en participatie staan centraal in het nieuwe programma, waaronder de organisatie van het kinderrechtenfilmfestival. Ondersteuning bij gegevensverzameling, monitoring en evaluatie van effectief beleid zijn ook onderdeel van het nieuwe programma. Verder wordt ondersteuning geboden bij communicatiecampagnes voor positief ouderschap in samenwerking met het programma BES(t)4Kids.

Voortgang op het terrein van onderwijs

- Uit de rapporten van de Inspectie van het Onderwijs blijkt dat het onderwijs in Caribisch Nederland zich sinds 2013 goed ontwikkelt. Alle onderwijsinstellingen hebben basiskwaliteit bereikt, maar de verbetering van de onderwijskwaliteit blijft kwetsbaar vanwege de bestuurskracht en het personeelstekort in het onderwijs. De schoolbesturen worden daarom bijgestaan door bestuurscoaches.
- Het ministerie van OCW zet in op het verbeteren van opbrengstgericht werken en het volgen van de leerlingen, vereenvoudiging van de bekostigingssystematiek, betere aansluiting van het onderwijs op het regionale vervolgonderwijs en de regionale arbeidsmarkt. OCW heeft onafhankelijke evaluaties laten uitvoeren op een aantal terreinen waaronder de onderwijszorg en de effectiviteit van de Sociale Kanstrajecten Jongeren. De openbare lichamen worden ondersteund bij hun taken inzake leerplicht, onderwijshuisvesting en arbeidsvoorwaardenregelingen.

- Met Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn samenwerkingsafspraken gemaakt over een opleidingschool voor leraren en een gezamenlijke analyse van doorstroming- en aansluitingsproblematiek bij de overstap naar vervolgonderwijs.
- OCW evalueert de voortgang van de Tweede Onderwijsagenda 2017-2020 om te bezien hoe de samenwerking er na 2020 uit gaat zien.

Voortgang op het terrein van jeugdzorg en kindbescherming

- In 2016 heeft een wetswijziging plaatsgevonden waarbij de kwaliteit van de jeugdzorg is genormeerd en het toezicht op de uitvoering van jeugdzorg in belegd bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. De onderzoeken en aanbevelingen van de inspectie bij de verschillende jeugdzorgorganisaties hebben geleid tot een kwaliteitsimpuls.
- Preventie en eerstelijnsopvoedondersteuning wordt op Bonaire uitgevoerd door het Centrum voor Jeugd en Gezin onder verantwoordelijkheid van het openbaar lichaam Bonaire. Op St. Eustatius en Saba worden deze taken ook overgedragen aan de openbare lichamen. Dit stelt hen in staat om een breed laagdrempelig hulp- en ondersteuningsaanbod te realiseren voor hun inwoners.
- De tweedelijns jeugdzorg is en blijft een taak van het ministerie van VWS. Op dit moment wordt de jeugdzorg uitgevoerd door 3 aanbieders: Jeugdzorg en Gezinsvoogdij CN (JGCN) en de residentiële instellingen Stichting Project en Rosa di Sharon. JGCN is verantwoordelijk voor ambulante jeugdzorg en pleegzorg. Daarnaast voert JGCN de kindbeschermingsmaatregelen en begeleiding in het kader van jeugdreclassering uit. In 2018 is JGCN een samenwerking aangegaan met een Nederlandse Gecertificeerde Instelling. Dit heeft geleid tot kwaliteitsverbetering en verdere professionalisering.
- JGCN heeft in 2019 een nieuw pleegzorgkader ingevoerd dat in 2020 een wettelijke basis krijgt. Hierin is onder meer vastgelegd aan welke vereisten (aspirant)pleegouders moeten voldoen en dat er sprake is van een pleegzorgovereenkomst op basis waarvan pleegouders een pleegzorgvergoeding ontvangen. Ook is het mogelijk om de pleegzorg tot na het 18e jaar van het pleegkind door te laten lopen en wordt er helderheid verschaft over de mogelijkheid van pleegoudervoogdij en de daarbij behorende rechten en verplichtingen.
- De Voogdijraad doet onderzoek naar de wenselijkheid van een kindbeschermingsmaatregel en adviseert de rechter over wijziging in gezag, omgang en bij alimentatie. Bij strafzaken tegen minderjarigen wordt advies uitgebracht aan de officier van justitie en is de Voogdijraad verantwoordelijk voor buitengerechtelijke afdoening van strafzaken. Er wordt gewerkt aan verdere professionalisering van de organisatie door verbetering van het kwaliteitsmanagementsysteem en door scholing aan te bieden in samenwerking met de Raad voor de Kinderbescherming in Europees Nederland. In 2020 wordt een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd om de kwaliteit te kunnen verbeteren.

Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

- VWS heeft met de openbare lichamen het *Bestuursakkoord aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2017-2020* gesloten en hiervoor jaarlijks 1,3 miljoen euro beschikbaar gesteld. In het bestuursakkoord zijn vijf prioriteiten benoemd: *preventie, deskundigheidsbevordering, versterken hulpverlening en opvang, inrichten meldstructuur en het in kaart brengen van het juridische kader*.
- In 2019 heeft VWS een juridische handreiking laten ontwikkelen die bijdraagt aan de kennis van professionals over hun wettelijke bevoegdheden in het kader van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. In deze handreiking is een stappenplan melden opgenomen bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. De programmamanagers HGKM, die elk openbaar lichaam heeft aangesteld ter uitvoering van het bestuursakkoord, werken aan de implementatie van het stappenplan melden HGKM, het inrichten van bewustwordingscampagnes en het opzetten van een meldstructuur voor huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Op Bonaire is in 2019 een aparte vrouwenopvang ingericht om slachtoffers van huiselijk geweld met hun kinderen te kunnen opvangen. Op Saba en St. Eustatius wordt gebruik gemaakt van commerciële locaties. VWS werkt met relevante partijen aan een pilot om slachtoffers van huiselijk geweld zo nodig op te kunnen vangen op een ander (ei)land dan het (ei)land waar het slachtoffer woont.

- Het ministerie van JenV heeft een wetsvoorstel tot wijziging van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek op de BES-eilanden in voorbereiding om - in samenspraak met de Openbare Lichamen - geestelijk geweld, lichamelijk geweld of andere vernederende behandeling in de opvoeding in Caribisch Nederland te verbieden.
- Met subsidie van het ministerie van JenV heeft van november 2018 tot en met maart 2019 een bewustwordingscampagne plaatsgevonden. Er zijn voorlichtingsfilmpjes ontwikkeld waarin verschillende vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling aan bod zijn gekomen. Voorts heeft de Procureur-Generaal van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba in juli 2017 de 'Aanwijzing relationeel geweld' uitgebracht om het optreden van openbaar ministerie (OM) en politie in reactie op huiselijk geweld te verbeteren. OM en politie werken conform deze aanwijzing. Het OM is gestart met een pilot strafrechtelijke aanpak in zedenzaken. Slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling op de BES-eilanden kunnen sinds april 2018 ook een tegemoetkoming in de materiele en immateriele kosten krijgen vanuit het Schadefonds Geweldsmisdrijven.
- Op elk eiland is een Zorg- en Veiligheidshuis ingericht voor de persoonsgerichte aanpak van multiproblematiek die aansluit bij de lokale situatie per eiland. Casuïstiek waar sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling is in deze Zorg- en Veiligheidshuizen geprioriteerd. De drie eilanden werken samen wat betreft best practices, het gezamenlijk volgen van trainingen en gebruik van dezelfde ICT-systemen.

Voortgang op het terrein van armoedebestrijding en verbetering kinderopvang en buitenschoolse voorzieningen

- De Nederlandse overheid wil de bestaanszekerheid van inwoners van Caribisch Nederland over de volle breedte verbeteren. In 2016 is de Wet Kinderbijslagvoorziening BES in werking getreden. Hiermee komen alle ouders ongeacht hun inkomen in aanmerking voor een bijdrage in de kosten voor de opvoeding van kinderen van 0 tot 18 jaar. Om de inkomenspositie van werkenden en niet-werkenden verder te verbeteren zijn het wettelijk minimumloon, de uitkeringen en de kinderbijslag per 1 januari 2019 en per 1 januari 2020 verhoogd bovenop de reguliere inflatiecorrectie.
- Om te komen tot een stelsel voor kwalitatief goede, veilige en betaalbare kinderopvang en buitenschoolse voorzieningen in Caribisch Nederland is het programma BES(t) 4 kids ingericht. Daarvoor is jaarlijks circa 10 miljoen euro beschikbaar. Met het geld kunnen de kosten voor de opvang naar beneden en kan de kwaliteit van de opvang worden verbeterd. De looptijd van het programma is 2019 – 2022.

Voortgang op het terrein van de aanpak van jeugdcriminaliteit

- Invoering van het jeugdstrafrecht op de BES in 2020 moet meer handvatten bieden om minderjarigen - vanuit een pedagogisch perspectief - via het strafrecht te kunnen benaderen en hen tegelijkertijd zoveel als mogelijk buiten het justitiële systeem te houden. De straffen en maatregelen uit het jeugdstrafrecht kunnen ook (deels) voorwaardelijk worden opgelegd.
- De HALT-afdoening - ontleend aan de procedure in Europees Nederland - wordt uitgevoerd door de Voogdijraad en de jeugdreclassering door JGCN voor de begeleiding en de Stichting Reclassering Caribisch Nederland voor het toezicht.
- De jeugddetentie zal plaatsvinden in een speciaal daarvoor ingerichte afdeling van de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland (JICN). Jeugddetentie wordt nadrukkelijk gezien als een ultimum remedium en bij de uitwerking ervan zijn de uitgangspunten van het IVRK gehanteerd. Zo wordt voor de minderjarige een verblijfsplan opgesteld, gericht op re-integratie. Daarin wordt onder meer opgenomen op welke wijze scholing, dagbesteding en contact met ouders/voogden en voortzetting van reeds ingezette hulpverlening worden ingevuld.
- Om te kunnen beoordelen wat de effecten zijn van de invoering van het jeugdstrafrecht in Caribisch Nederland, is wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de 0-situatie over hoe de instroom en wijze waarop jeugdstrafrechtzaken van minderjarigen in 2018 in Caribisch Nederland zijn afgedaan en geregistreerd. Ook wordt onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een kwantitatieve dan wel een kwalitatieve jeugdstrafrechtmonitor.